

①

תרגום יונתן

ישעיהו ס

תסה

למבעי מניד על פרסת
 רגליך כל דהו מרגוון
 לך ויקרון לך קרמא
 דני ציון דאתרעי בה
 קדישא דישראל: מן חלף
 דהוית שביקא ומפלמלא
 ולית דערי ואשוניד
 ליקר עלם בית דייך דר
 ודר: מן ותספעין נכסי
 עממיא ובכות מלכין
 תתפנקון ותדעין ארי
 אנא וי פרקוד ומשוכיך
 תקיפא דיעקב: י חלף נחשא דכוז מניד ירושלם אתי דהבא וחלף ברזלא אתי כספא

על כפות רגליך כל מנאציך וקראו לך
 עיר יהוה ציון קדוש ישראל: מן תחת
 היותך עזובה ושנואה ואין עובר ושמתיך
 לגאון עולם משוש דור ודור: מן וינקת חלב
 גוים ושד מלכים תינקי וידעת פי אני
 יהוה מושיעך וגאלך אביר יעקב: י תחת
 הנחשת אביא זהב ותחת הפרזל אביא
 כסף ותחת העצים נחשת ותחת האבנים
 תקיפא דיעקב: י חלף נחשא דכוז מניד ירושלם אתי דהבא וחלף ברזלא אתי כספא

דש"י

(י) ציון קדוש ישראל. ציון לאימרעי נה קדישא
 דישראל (מרגוס יונתן), ציון של קדוש ישראל: (טז) ושד
 מלכים. לשון שדים, ומינקי יוכה עליו: (יז) תחת
 הנחשת. שנטלו ממך:

מצודת ציון

מצודת דוד

כפות רגליך. כמו שנקרא שטחת היד כף היד כן נקרא
 שטחת הרגל כף הרגל: מנאציך. ענין בזיון. כמו נאצו
 האנשים את מנחת ה' (ש"ב נ"ז): מן תחת. במקום: לגאון.
 ענין ממשל רב: משוש. ענין שמחה: (טז) וינקת. מלשון
 יניקה: ושד. מלשון שדים: תינקי. מלשון יניקה: אביר.
 ענין חזק:

מענים ומצירים אותך בגולה: על כפות רגליך. רוצה
 לומר עד סמוך לארץ: כל מנאציך. כל הגוים שהיו
 מבזים אותך: עיר ה'. עיר של ה', ציון של קדוש
 ישראל, וכפל הדבר במלות שונות: (טז) תחת. במקום
 שהיית עזובה מכל האומות, ולא היה מי מתחבר
 עמך, והיית שנואה לכולם, ואין מי עובר בארצך
 להיות מושלת עד עולם, ולהיות מלאה משוש בכל ימי
 הדורות: (טז) וינקת. הוא דרך משל, לומר שתאכלי טוב האומות: ושד וגו'. כפל הדבר במלות שונות: וידעת.
 אז תכירי שלא במקרה בא הדבר, רק הוא בעבור שאני ה' מושיעך ואביר יעקב הוא גאלך: (יז) תחת הנחשת.
 במקום הנחשות שנטלו האומות ממך, אביא במקומו זהב וכר:

דד"ק

שוחחים ומתנפלים לפניך. ורוצה לומר מעניך מעני
 בניך, כי כנגד ירושלם מדבר: על כפות רגליך. ועל
 כפות הגלי בניך, ורוצה לומר על מדרך הכפות, כי
 הכף מתחת: עיר ה'. כי כבודו יראה בה: ציון קדוש
 ישראל. סמוך, ציון של קדוש ישראל: (טז) תחת,
 עזובה. שנגלה כבוד ה' מעליך: ואין עובר. בחרבנה:
 משוש דור ודור, לכל דורות העולם תהיה משוש,
 כמו שנקראת יפה נוף משוש כל הארץ: (טז) וינקת

חלב גוים. דרך משל, כלומר שתאכלי טוב ארץ
 העכו"ם: ושד מלכים. בחול"ם כמו בפת"ח, כמו
 חלצו שד (איכה ד ג), והוא על דרך משל, רוצה לומר
 טובם, וכן תרגם יונתן ותשבעין נכסי עממיא ובכות
 מלכין תתפנקין: (יז) תחת הנחשת. תחת הנחשות
 שלקחו הגוים ממך אביא זהב, כלומר אתן בלבם
 לשלם לך כפלים וכפלי כפלים מאשר לקחו ממך הם
 ואבותיהם:

מדרשי חז"ל

(י) תחת הנחשת אביא זהב וגו', א"ה יחנן: אי להם
 לעובדי כוכבים שאין להם תקנה, שגא' תחת הנחשת
 אביא זהב וגו'. תחת ריע וחביריו מאי מביאין, ועליהם
 הוא אומר ונקיחי דמם לא נקיחי. (ר"ה כג.).

זנן צדקה ומחזר כססית - (י)
 (כחטן אמר מחזרין דמגנן לכני מס')
 (א א)

בְּרוּל וְשִׁמְתִי פְקֻדְתְּךָ שְׁלוֹם וְנִגְשִׁיךָ צְדָקָה: יח
 יח לֹא־יִשְׁמַע עוֹד חֶמֶס בְּאַרְצֶךָ שׁוֹד וְשֹׁבֵר
 בְּגִבּוֹלֶיךָ וְקִרְאֵת יִשׁוּעָה חוֹמֹתֶיךָ וְשַׁעֲרֶיךָ
 תִּהְיֶה: יט לֹא־יִהְיֶה־לְךָ עוֹד הַשְּׁמֶשׁ לְאוֹר
 יוֹמָם וּלְלַגְנָה תִּירָח לֹא־יֵאָדָר לְךָ וְהָיָה־לְךָ
 יְהוָה לְאוֹר עוֹלָם וְאַל־תִּהְיֶה לְתַפְאֲרֹתֶיךָ:
 כ לֹא־יָבֹוא עוֹד שֶׁמֶשׁךָ וְיִרְחַךְ לֹא יֵאָסֵף כִּי
 סִיְהָא בְּלִילְיָא וְיְהִי לִיךָ יי לְנַהוֹר עֲלֵם וְאַל־תִּהְיֶה לְתוֹשֵׁבְתֶיךָ: כ לא תבטל עוד מלכותיך

רש"י

ושמתי פקודתך שלום. ואסוי פרנסך שלם
 ושלטונך זכו (מרגוס יונתן): פקודתך. פקידים שלך.
 ורנמינו אמרו (צ"ב ט). הפקודות שגלו עליך בגלותך

מצודת דוד

ושמתי פקודתך שלום. רוצה לומר תחת הפקידים
 שהיו נותנים עליכם לגבות המס אשים עליך שלום.
 כי לא יבואו עוד בתגר לגבות המס, כי אם יבואו
 לשאול בשלומך: ונגשיתך. במקום הנוגשים את הכסף,
 יבואו לעשות עמך צדקה: (יח) לא ישמע וגו'. מן הצר
 הצורה, כי לא יהיה עוד: שוד וגו'. כפל הרבר
 במלות שונות: וקראת. לא תקראי עוד על חומותיך
 ובשערך קול מלחמה, כי אם תקראי קול ישועת ה'
 ותהלתו: (יט) לא יהיה לך. רוצה לומר לא תהיה צריך
 לאור השמש להאיר לך ביום: ולגונה. לזריחת הירח לא
 תצטרך להאיר לך בלילה: והיה לך ה'. אבל אור השכינה
 יהיה לך לאור עולם ביום ובלילה: לתפארתך.
 תתפארי בכבוד ה': (כ) לא יבא. לא ישתקע עוד שמשך,
 וירחך לא יכניס אורו לבל יאיר לך, רוצה לומר לא
 תבטל מלכותך וממשלתך: כי ה' וגו'. רוצה לומר הואיל
 ומה' בא הממשלה, אם כן יהיה לאור עולם ולא
 תבטל עוד:

רד"ק

תהלות ה'. ויונתן תרגם ויערעון פורקן על שורך ועל
 תרעך יהון משבחין: (יט) לא יהיה. כבר פירשנו כי
 ימשיל הישועה והטובה לאורה, אמר כל כך יהיה אורך
 גדול שהוא אור ה' והוא הטובה הגדולה, עד שלא
 יהיה נחשב אור השמש ואור הירח לכלום, והכל דרך
 משל כמו שאמר ואור החמה יהיה שבעתים:
 לתפארתך. שתתפאר בכבודו וטובו שיגדיל עמך:
 (כ) לא יבוא. גם זה משל, כתרגומו לא תבטל עוד

מדרשי חז"ל

אלא העבים מאירים היו יודעים ששקעה החמה, הלבינו
 היו יודעים שזרחה החמה. מסתכל בחבית ויודע מה
 בתוכה, כטפיה ויודע מה שבתוכה, מפני ענן השכינה

וְחִלַּף אֶעֱיָא נְחָשָׁא וְחִלַּף
 אֲבָנְיָא בְּרוּלָא וְאֲשׁוּי
 פְּרִנְסָךָ שְׁלָם וְשִׁלְטוֹנְיָךָ
 בְּזִכְוֹ: יח לֹא יִשְׁמַע עוֹד
 חֶמֶסָא בְּאַרְעֶיךָ בְּיָא
 וְתִכְרִיא בְּתַחוּמֶיךָ
 וְיִעְרַעוּן פּוֹרְקוֹן עַל שַׁעֲרֶיךָ
 וְעַל תַּרְעִיךָ יְהוֹן
 מִשְׁבַּחִין: יט לֹא תִצְטַרְכִּין
 עוֹד לְנַהוֹר שְׁמֶשׁא
 בְּיָמְכָא וְאַף לֹא לְנַהוֹר
 עוֹד תִּבְטַל עוֹד מְלָכוּתֶיךָ

מצודת ציון

יז פקודתך. מלשון פקיד וממונה: ונגשיתך. ענין הלחץ
 לקחת הכסף. כמו נגש את הכסף (מ"ג כג לה): יח חמס.
 ערשק וגול: שוד. מלשון שרידה וגול: תהלה. ענין שבח:
 יט ולגונה. ענין זריחה וזריחה: (כ) לא יבוא. לא ישקע.
 כמו כי בא השמש (נלאשים כה יא): יאסף. ענין הכנסה. כמו
 ואין איש מאסף אותם (זפטיס יט ט):

וְקִרְיָךְ לֹא יַעֲדִי אֲרִי יי
 יְהִי לִיךָ לְנַהוֹר עֲלֵם
 וְיִשְׁלַמּוּן יוֹמֵי אֲבָלְיָךְ:
 כא וְעַמִּיךָ בְּלִהוֹן וְכַאֲוִין
 לְעֲלָם יִחְסְנוּן אֲרַעָא
 נִצְבָא דְחֻדְתֵּי עוֹבֵד
 גְּבוּרְתֵּי: לא שתפחא:
 כב דְּוַעִיר בְּהוֹן יְהִי
 לְאַלְפָא וְדַחְלֵשׁ לְעֵם תַּקּוּן

(כא) להתפאר. שיהיה מתפא

ושלמו. ענין גמר: (כא) נצר. ענף.
 (לעיל יא ט): מבעי. מלשון נטיעה: כו
 ורב יעבוד צעיר (גלאשית כה כג): ז'
 עצמו לי אלמנותיו (ירמיה טו ט): בו
 אדוישגדה. ענין מהירות. כמו אחי
 (ט)

צדיקים ותמימים: (כב) הקטן. הי
 ה'. אשר היכולת בידי, לכן בבוא
 נבואה מה' היתה עלי,

מלכותיך ויקריך לא יעדי: (כא)
 שיצרף אותם האל, כמו שכתוב
 כצרוף את הכסף. והנשארים
 וקדושים, כמ"ש (לעיל ד ג) והיה כי
 בירושלם קדוש יאמר לו וגו':
 שלא יגלו עוד ממנה לעולם. כי
 במעשיהם כי אני נטעתי, לו
 עליהם מדוע קייתי לעשות ענבי
 ה ד, ולא היה נראה שהיה מט'
 להתפאר. שאתפאר בהם בקרא ?
 ישראל אשר כך אתפאר: (כב) הג'
 אחד, כי מה ענין קטן וצעיר, אי
 והמשפחה. הקטן מהם יהיה לאי
 עתה, וכפל הענין במלות שונות
 שביניהם. אף לעתיד לבא כן ש
 אורך, ואומר לא יהיה לך עוד השמי
 יבא עוד שמשך וגו'.
 כא ועמך כלם צדיקים וגו'. כ
 נושאי הפרק

(א-ד) שליחות הנביא לנחם:
 (ה-ט) הכרת הגוים במעלת
 (י-יא) שמחת ירושלים בישוע

חלק על סדק ט"ז ותמם עליו דודאי זן בניו קטנים דהם יתר על בני
שז לאונו חייב לזקק מעלות הוא ולא למסיס ע"ש צאורך ובכר
בענינותיו לעול אחר ב' דהלא דמאוי עממא הקלו העולם כמעט
כספים דבצדו ורלו דון בניו יתר על שז ויכולת הוא לזקק ממש וקיס
לכו דמולואין טפי ממעטרו ורע"ב דש פנים והרלוין לכו וזכרת
מכ"ח ח' עטר ז"ל דזקק ודלו הוא והוא קלת סמוך למכב העולם
ורלו כמ"ס קרב חוות יאיר סס מ"ט מחיי עטנות אחרות לכו סידי
עצוי מלת דהן לו יהי כדצדקים דצדק מולוטים טפי ממעט מ"ט
יש עלוה וסוד כהפדסת המעטר וכל סגורו להפדוה ורמ"ב להולואו
צדק ורין לזקק צדק להפדוה ולדקוק דמשנן כמ"ס דמשנן כ"ו
הנו' וחו דכתבו הפוסקים דכל מלוה שלל היה יכולת צדקו ולא
היה מקיים המלוה עושה אחרת ממעוט מעטר והכא דון בניו ורמ"ב
הוא דבר מוכרז לעשותו אי מלך אהבתו וכחלם חז ורלו מלך חס הצדק
לפחות אחרו דכרובין אחרים והיא מעבדת שלחם על פני חזו ורלו
מלך שיחת הצדוקים ולעשה עליו מדינה ור"ב חין להולואו ממעות מעטר
מוזנות בניו ויכולת והכס דלפי מה שכתבנו צבת שמקבל להפדוה
מעטר כספים יכול לפרש שיחיתו להסתכן צד דכרובו ומינה לזון ממנו
בניו ור"ב מ"ט אי לא דחיקה ליה שעתא טווא לא כזון לעשות כן
ד"ט אינו מהוייז להפדוה ממעטר חלל אחר שיעור המעט דמי
לפאה שפדורה מהמעטר ור"ב הרב מהר"ח ח' עטר כס' דלשון
ליון כס' זה דף ק"ג ע"ד וטס לפקפק קת דמיוני דשאיל פאה
דילפי' מקדא כמבואר ביוזמלמי דיש מעשרות ופ"ק דחלה ועיון דמ"ט
סוטה דף מ"ב והרב' הנזכר בסוף דבריו לדר דהמס עליו לכתוב
מהמעטר ע"ש 1

ל' חס סדק צבת דתרו ואמר כל אטר תמן לי עטר לעשרנו לך
ודולה לישאל כי מוטותיו מלחלמים וכו' מתירין לו ע"י פתח
שתחלום סכח ועבר על נדרו ככדויו או חרטה דהש"נ דתשובותיו
ח"ב סי' קל"ח ע"ש צאורך

סימן רנא

א דין ז' אסורה לפדות וכו' ה"ט הארין להשיב על הרב פרישה
ועמ"ס דלשון זמנין משמע פנים אחת לרמשתע פקח הכותב דף פ"ה
וכי' כחוד צמדושי הרבטוני וכן מוכח בכתובות דף כ"ה ע"ב וצתתל
דף קס"ד ע"ב ומכות דף כ"ו ורמ"ט פרישה דלפסס אחת לל מתקדי
מסודת מהר"ט מלונטין סי' ט' לא כתב כן דבריו ורע"ב ע"ל דקודשי
הרבטוני

ב דין ב' לענין עיר אחרת וכו' אפילו עיר אחרת של ארץ ישראל כ"ב
הב"ח והש"ך והבנ"ב צטס מהר"ט חיוון דמשנן סומו ל"ה אחרת
צדקת פוסק

ג הבנה ולינו חייב לתת לזקק ע"ה סיבה לו פרנסתו וכו' מהחייב
לכני קדם לא ידעה דלדקה ס' חסיונים סי' תנ"ד ע"ש צאורך לא
ד דין ח' איש ואשה צבאו לשאלו מנון וכו' שיון מ"ט הרב דלשון
ועמ"ס בענינותיו צטטע ווסף דף ק"ב

כ"א דין ה' סדרו ברוב מסבד וכו' הטור כתב סדרו ברוב כשכר
הנאות וכתב הרב פרישה ורע"ב דנבמחל ח"ד אלעזר ברוב
העשרים ותר' מהעושה ז"ל דה"ק סדרו של העושה ברוב כמ"ס סדר
הנאות מדעתו בלא כפייה ומ"ט בנמחל סדרו יותר מהעושה ר"ל מהעושה
שאינו נותן מעדוהו חלל בנכפיה שאין סדרו כמותן בלא כפייה ע"כ
והרב עורי וזכ דהא דבריו דנותן ע"י כפייה הפסיד וזכור דלעול דון
נ' ונעור הוא ע"ס ורמ"ט דנעור הוא ע"ס כן נראה מדבריו מן
צ"ח דמ"ה שמתחיל על הרב פרישה לק"מ דמשכת לה דאמרינו
לדקוקו ועמ"ס דתיבתה יהיה דרון עז וכל סלס דתיבתה תקפו ודרו
הרב וע"י עושה ופיה השם כח ילדו הרב ורמ"ב ככזה לקיים המלוה
הוא דבריו כמ"ס הרמ"ט סוף פ"ב דליוורין בענין כופין לרשע עד
שחמד דרוב חני ע"ס זה ורלו היה סדרו חמו כי צבת קיום המלוה
לה צלל סלס לעשותה וע"י כתב הרב פרישה דסדרו של המעשה וחת
העושה הזה כיון דהא מיהא לא זכה לכוף ילדו הוא עלמו ולהתנדב
לקיים מלוה חן מ"ט לעיל דקין ב' דהפסיד וזכור אינו סבס צבת
נמתנה טופסול דלצד בלחשים שניה כי ילדו טבן עליו כעון וכן
לו צית ומתחילה ועד סוף לא כתרוקן דמות ילדו ופסוט

ד דין ו"ב פחות מה שיתן לו בענין פירוש של לו בתיבתו חב'ל
הוא בחונו ללצא ורעיו לא ידלו וזעפות דלס פנים הארין פנים
סל זעם ומורה כי הוא סד זועף מה זו מעלה שמוי למילואים נח'
מעלות והלא מצולר לעול דרון ב שפסודו וזכור חלל הוא מיידי
ואינו צפנים זעפות ויש לו סכר ור"ב הרב ס"ך ומכח קשה על הרב
עורי וזכ לעול דרון ה' שכתבנו בסמוך אחר כ"ה הרב משכת לה
בעלז ויש לו סכר ור"ב דכר כתבנו בסמוך דמשכת לה ע"י כפיה
וסומו דלזון נמור ולב סלס

כ"ב דין ז' הבנה מה שבונין לפסוק לזקק עמוד מתיס וכו'
עמ"ס בענינותו בספרי הקטן סער יוסף דף כ"ד צאורך כס"ה

שיורי ברכה

א דין ח' עד חומט שנכסיו וכו' בספרי הקטן פתח עינים פ"ק
דבתלע יודתו דלתלמוד תורה אפילו בכתחילה יכול לתת יותר
מחומט וענין זה יסודותו דבריו קדש במלמד ז"ל דצדכ' פ' צדק ומ"ט
דנוו בללאל ז"ל צטטס מקובלת כתובות ועמ"ס וישנתי דבריו הרמ"ט
פ"י המסנה פ"ק דפאה שמתתי עליהם צבר"י ע"ש

ב וא' מעשרה מה ציונות ענר"י אכני בענינותי כתבתי דפרטו
ענין זה דבריו קמחי וכתדלי וצאורח פרק מעלה מטה שדפס
ספרי הקטן עלה בכ"ס מונה הדפוס ס' צית דינו של שלמה להרב
המו' ראש על אר"ן מהר"ט לאנייאורו נר"ו ואחר זמן דר סבא ליוי
ומורי ענברי דליתי להרב נר"ו צ"ד סי' ה' הארין הרחיו דפרעוים חלו
וצקת דבריו כיונתי לדעת דעת עליון כאלו אחר הוזה ור"ה
ובכל דליתי מה שחק' על חשו' הרב מחייה שבויה הרב כרס"ב
דקשאי ליה הלעיד אף לא הרביס דסתר מנייה וציה כמ"ס חני בעניני
עורו היה לי לדקוק דבריו הרב המ' נר"ו צבתה פרטיס אף לא ע"ט
הספק ומטובה הנו' כד כתבתי צבר"י שרלויתיה כקזון תשובות מרן
ועתה נדפסה כס' אצקת דוכל סי' נ' וכן עתה נטה דעתי שאינה
תורת מרן וס' לי סככות על זה ואין דליה דחתיה עלה מרן כי כזה
יהא עיניהם המתחמת אלזר בחדר לי יתה עיניהם

א דין ז' לענין עיר אחרת וכו' עמ"ס הרב צית חזק ועמ"ס חני
בענין כקונט' פנל דוד פ' דלא דף ד"ח ע"ט

ב הבנה ולינו חייב לתת לזקק ע"ה סיבה לו פרנסתו וכו' עיין
בש"ת צית דינו של שלמה ז"ל סי' ח' דף כ"א ורוב היעז
ג דין ו"ה דני סהיה מלעטר סהיה נותן פחו לעם הארין וכו'
עיין מ"ט הרמ"ט בחיוותיו על זה ועיון דחיוותי אברות למחש"א
סס

סימן רנב

א דין ז' אסורה לפדות וכו' ה"ט הארין להשיב על הרב פרישה

ועמ"ס דלשון זמנין משמע פנים אחת לרמשתע פקח הכותב דף פ"ה

ברמ"ג ל' חיים יוסף צוק אצולאני צב"מ

רמ"ז (א) רק יתנו עניינים. וכל שכן לפרוע בהם מקום לחסור, אע"פ דליחת צדקה קמה דכנה במהרה, וכן שאלתו מה שאומות העולם נוטלין צדקה, מכל מקום מיקרי זה פורע חובו מן הצדקה. מדע, דהא גם צדקה שאלתו זון צדקה הקטנים אמרינן צדקה נערה שנתפתחה

יכולת לפרנסם ממקום אחר, דזהו הוי צדקה, כדלקמן סימן רנ"א סעיף ג'. ד משפטישית השק"ץ. והוא שמות אוקיא של כסף, טור [עמוד ג]. והיינו לפי מה שכתב לקמן ריש סימן ש"ה דחמשה שקלים היינו שמי אוקיות והוי לרש"י [במרות מ, ט ד"ה מנה]. ולפי מה שכתב הר"צ שם [סעיף ה] שהוא

(ב) מזה (ג) כגון י נוח לבית הכנסת או שער דבר מזה (ד) רק יתנו לעניים: י לעולם לא ימנע אדם עצמו פחות ד משלישית (ה) השקל לשנה ואם נתן פחות מזה לא קיים מצות צדקה: (ו) צריך ליתן הצדקה בסבר פנים יפות בשמחה ובטוב לבב ומתאוונן עם העני בצעריו ומדבר לו רברי הנחומין [ז] ואם נתנה בפנים וועפות ורעות ה מפסיד (ח) זכותו:

כל מעשר יש טובה הגאה לבעלים. מה שאין כן אם צעמ קניית המנוט לא נחמיין ליתן ממעשר ואחר כך רוצה לפרוע ממעשר, ה הוא ליה כפורע חובו ממעשר, כן נראה לי צוה. וכחב בדרישה [אם ה ד"ה אחר] שם משוזה מהר"ר מנחם [הואל בהגהות מהר"ל לטור סימן רמז] שמוחר ליתן מן המעשר להיות בעל צריח או להכניס חתן לחופה או לקנות ספרים ללמוד בהם ולהשאלין לאחרים ללמוד בהם אם לא היה יכולת בידו ולא היה עושה המנוט, עכ"ל. ונראה לי דשקונה צדקה ספר צריך לכתוב עליו שזהו מן

הוא גותן יומר משלישית השקל לשנה, ומנהג נכון הוא. ואע"פ דבאחרות חיים של הרמ"א [יום השנה אמת ג] הנדפס בסוף הסדורים כתב שיתן בכל סוף שנה זהוב וחצי, היינו למדח הסידות, אבל מדינה אין חייב אלא בשלישית השקל לכל השנה, כדמשמע בש"ס [כנה במהרה ע, ה] ופוסקים: ה מפסיד זכותו. אפילו נתן לו הרבה, ועובר על ולא ירע לצדק גו' [בדריש טו, יא, סמ"ג [ענין קסב רמ, ט]:

הגהות רעק"א (ב) ס"ז ס"ק א) היה דעתו על זה שרי. ובעל"ה דף קס"ב [ממכת מגילה סוף ענין צדקה ומעשר] כתב דמכל מקום אם הוא מוסף ליתן יומר מחציתו, אינו יכול ליתן ממעשר שלו רק כשעור מה שהוסף, אבל לא כפי מה שגלה גם מצדו ליתן, דהא צוה לא הועיל לקושה של צדקה כלום:

המעשר, למען ידעו צדו זה ולא יחזיקוהו להס: L

פתחי תשובה חבוא עליו ברכה. וכתב עוד דאם מחה האשה וירש הבעל את כתובתה, בעי עישרי נכסי דירת מינה, מיהו או לא ירית רק כתובה דאורייתא אינו מחוייב לעשר, ושם בהשטות"ז כתב דאולי יש להתמיר במה שהיתה שוה להמכר בטובת הנאה, שלפי שומא זו יעשר, ע"ש. ועיין בשר"ת ארבעה טורי אבן סימן ו' שנשאל באחד ששהא מעות מעשר שלו אצלו עד דאיתרמי ליה עינים הגונים או קרובי שיתן להם, וביני ביני הוציא המעות לצרכו, ואחר כך כתב אליו אחד מקרוביו שישלח לו איהו סך לסיועת נשואי בתו, וזה לא היה לו מעות מוומנים ושלה לו הסורה על ידי איש נאמן, ונגזל הסורה בדרך, אם המשלח חייב באחריות או לא, והשיב דאילו לא השתמש האיש הזה במעות לצרכו, רק אותם המעות שהפריש לשם מעשר היה שולח לעני ונאבד בדרך, ודאי דינו חייב באחריות, ואף אם היה קונה הסורה באותם המעות לשלוח לעני כדי להריות, היה גם כן פטור, ולא אמרינן דפשו בקניית הסורה, אבל מאחר שנשתמש בהמעות לצרכו, וכאן בא האונס מחמת הפשיעה, שאילו שלח מעות, קרוב לודאי שלא היה נגזל, שהיה יכול להטמין, אם כן המשלח חייב על כל פנים מדיני שמים ליתן מעות אחרים לעני זה, ע"ש: (ב) מצוה. עיין באר היטב [ס"ק ב]. [ולכאורה היה נראה דמהר"ל [הלכות ראש השנה עמוד רעג] ומה"ד מנחם פליגי אהרדי, אך לפי מה שכתב באר הגולה [אחר] אות ה' דוקא מצוה שחייב בלאו הכי כו', י"ל דלא פליגי כלל. ועיין בתשובות חתם סופר [י"ד] סימן רל"א שכתב דבאר הגולה שגה בזה דבמהר"ל הלכות ראש השנה [שם] ובחשובה סימן ג' [ואת ז]

כתב להדיא הטעם משום דמעשר שייך לעניים. אך מכל מקום אין כאן מחלוקת, דמהר"ל ורמ"א מירי שהנהיג שלש פעמים להפריש מעשר מריהו שלו ולתתו לעניים, שוב כל מה שיפרוש הוי ממילא לעניים, ולא כל כמיניה לקנות ממנו נד לבית הכנסת אפילו אינו מחוייב בהם. אבל אם מיד בחחילת התנהגותו להפריש מעשר כספים חתנה שיכול לעשות ממנו דבר מצוה מודה מהר"ל למה"ר מנחם [ע"ש] בסימן שאחריו שלא כתב כן רק דמהר"ל כביא ליה דמעשר כספים הוא ממש דאורייתא כו'. וכתב שם בדבר השאלה באחד שהשיא בנו לבת תלמיד חכם והחייב ליתן להתלמיד חכם בכל שבוע שלשה זהובים שיוון הוגג על שולחנו ששה שנים כדי שילמוד הבן אצל חותנו התלמיד חכם הנ"ל, והן עתה כבד עליו הרבר ורוצה ליתן זאת ממעות מעשר. והעלה דאם מיד בשעת נשואין היה דעתו ממועות מעשר שפיר דמי, ומכל מקום מריהו טוב יחלק המעשר ויתן חציו לעניים דעלמא, וחתני לבנו. דוגמא להא דחתני פרק ח' דפאה משנה ו', היה מציל כו', אך אם בשעת חיובו לא היה דעתו לזה אין אדם פורע חובותיו ממעשר (וזה מכוון לחברי הט"ז ס"ק א), ע"ש. וכתב עוד דבש"ך [ס"ק ג] יש טעות סופר מה שכתב דאפילו לאבי כו' משום כבוד אביו, וצ"ל לולא משום כו'. ושם בסימן רל"ב נדון מי שמת והניח ספרים שכתוב עליהם שהם ממעות מעשר מקרוביו ושישאלם לאחרים כל ימי חייו, והאפוטרופסים על יתומי

באר היטב (ב) מצוה. מהר"ל והדרישה כתבו שם משוזה מה"ר מנחם דכל מזה שכתב לידו, כגון להיות בעל צדקה או להכניס חתן וכלה לחופה וכה"ל גזונו, וכן לקנות ספרים ללמוד בהם ולהשאלין לאחרים ללמוד בהם, אם לא היה יכול בידו ולא היה עושה אומה מצוה יכול לקנות ממעשר. וכן לפור מעשרותיו לבניו הגדולים שאינו חייב לטפל בהם מותר. דאפילו לאצו מותר לתת להם אם הם הוי משום כבוד אצו, וכל שכן לבניו דמותר במקום שאין בעיד תקנה לתת לכיס של צדקה, ואפילו יש יכולת בידו לפרנסם במקום אחר דזהו הוי צדקה, [ש"ך ס"ק ג]. וצ"ל [ס"ק ה] כתב דאסור לפרוע בהם מסיס. ולענין לקנות מצות צדקה הכנסת צעמ מעשר, נראה לי דאם צעמ קניית המנוט היה דעתו על זה שרי, דהא המעות לצדקה אולי, ואף שהוא נכונה, הא בכל מעשר יש טובה הגאה לבעלים. מה שאין כן אם צעמ קניית המנוט לא היה דעתו לכן, ואחר כך רוצה לפרוע מהמעשר, הוי ליה כפורע חובו מן המעשר. וגם שקונה ספר צדקה צריך לכתוב עליו שזהו מן המעשר למען ידעו צדו דבר זה ולא יחזיקוהו להס, עכ"ל: (ג) השק"ץ. כתב הש"ך [ס"ק ד] שלפי הסכסוך לקמן ריש סימן ש"ה הוא עשרה גדולים פוליש, על כן נהגו בחלוצות האלו שהגצ"ל צדקה הולך צדקה הכנסת שמי ותמישי לגנות מעות צדקה מכל אחד ואחד, ואפילו נותן מהפחות צעמטעות הוא נותן יומר משלישית השקל לשנה, ומנהג נכון הוא, עכ"ל: (ד) זכותו. אפילו נתן לו הרבה, ועובר על ולא ירע לצדק גו', סמ"ג, [ש"ך ס"ק ה]:

הגהות והערות [ז] לפיני הוא בנף המשוב [ח] כך כתב הש"ך סימן: [ט] ס"ק א' ע"פ דברי הגו דרישה כפרישה שם אות ועיין סמ"ע לבעל הדרי: מ"ח סימן פס ס"ק וצדרישה אה"ע סימן עו 5 ד מענין זה:

הגהות והערות

אמן חנוך. מנצח פריצקאן הוציא מפי אמן חנוך האל חנוך. חל"ה

ובאמת קשה לי לדברי מרן, אמאי לא כתב בהדיא
האשה שהשכירה כו' ואפילו היא נושאת כו'
סעפרא זו הציאה בשם הרא"ש (שו"ם כ"ג י' סימן י"ב) וליכא מאן
דפליג ואמאי לא פסקא.

ודברי הרב אינם מדוייקים, דמתחלה נקט למאי דמסיק
ד'לכאורה', על כן נראה למיקון לשונו להסיר
מדבריו מלת 'לכאורה'.

סימן רמח

סעיף א

ואין לעשות ממועשר שלו דבר מצוה, כגון נרות לבית הכנסת או שאר
דבר מצוה, רק יתננו לעניים.

נראה דעל כל פנים לא מחייב למת המעשר אלא אחר
שיטול שיעור המס, לא שיחייב למת המעשר עליו
והוא צריך לתמו למס, הגם שהוא ריוח לו הרי הוא נותנו
צמס דהוי כצדקה, ודמי הא לפאה דפטורה מהמעשר
כלאיכא התם צפאה (פ"ח משנה ו') וצפסחיס (ג' ה' א').

רק יתננו לעניים. כמז הט"ז (פ"ק ב) וז"ל: וכל שכן
לפרוע מסים בהם דאסור, אע"ג דאיכא צפרק קמא
דצמרא (ב' ג') שאפילו מה שאומות העולם נוטלין צורוע
נחשז לצדקה, מכל מקום מיקרי זה פורע חובו מהצדקה,
ע"כ.

76

אור לציון

ט. פירושו: הגם דהשמיענו זאת במה דנקט אשה שהשכירה כיון דאיתה בה החידוש דאפילו נושאת ונותנת וכמש"כ לעיל מ"מ מדוע
לא כתבו בהדיא.

מילואים לציון

והיה לו לומר סתמא הרי שאנסו גורנו אם בחובו חייב
לעשר, אלא איירי בחוב של מסים דמ"מ השמיענו שהוא
ככל החובות וצריך לעשר. והוסיף דכן משמע מהראיה
שהביא רבינו מפאה דהתם גם נותן מהריוח. ופסק לפי זה
דמסי המדינה שמשלמים כשקונים איזה דבר לתשמישי בית
ובגדים ומס בית דירה שלו וכדומה שאלו מסים צריך לעשר
עליהם שהם ככל חוב. אבל המסים שהם מהריוח אין צריך
לעשר עליהם משום דנחשב כלא הריוח זה כלל. וכן המס
של בתים מבתיים שהם לפרנסה אין לעשר עליו דמס זה הוא
כלא הריוח, ודומה הוא לשכירות החנות ושכירות הפועלים
שאין נחשבין מהריוח כלל.

חיוב להחזיק ידי לומדי תורה ומביא הגמ' הנ"ל. ובספר
ויען אברהם (לרבי אברהם פאלאג' יור"ד סימן כ"ה) דלענין התזקת תורה
איש ואשה שוים משום דטל תורה מחייהו.
ולפ"ז יתכן ליישב, דהו"א דהוי מילתא דרמיא עלייהו כיון
דגם היא חייבת בגידול בניה לתורה וס"ד דיכולה
ליטול ממנו ואינו יכול למחות, ודומיא מש"כ הפוסקים (עיין
שו"ת נודע ביהודה תנינא, אבהע"ז סי' צ"ו) לענין צדקה שנותנת האשה
לכפרה דמותר לאשה ליתן שלא ברשות בעלה, ואף אין יכול
למחות בה, קמ"ל דהכא שאני דיכול לומר שהוא רוצה
מלמד אחר.

76

רמ"א [א] לא מחייב לתת המעשר אלא אחר שיטול
שיעור המס הגם שהוא ריוח לו הרי הוא נותנו
במס דהוי כצדקה, ודמי לפאה דפטורה מהמעשר.
בשו"ת אגרות משה (יור"ד חלק א' סימן קמ"ג) הביא דברי רבינו
[המוכאים בברכי יוסף כאן ס"ק י"ט] וכתב דבדאי כוונתו
רק למסים שנוטלים ממנו על הרווחים אבל מסים קבועים
כמו כסף גולגולתא וכדו' הוי כשאר חוב וצריך לעשר
עליהם. וראיה לכך ממה דאיתא בגמ' לענין מעשר תבואה
(גיטין מ"ד, חולין קל"א) דמי שאנסו בית המלך גורנו אם בחובו
חייב, והתם איירי שהחוב הוא למסים, דאם חוב הלואה או
מקח לא היה נקט שאנסו בית המלך דמה שייך זה למלך

אולם בשו"ת מנחת יצחק (חלק ה' סימן ל"ד) הביא דברי האגרו"מ
וחולק עליו, דבדאי דעת רבינו דגם המסים הקבועים
יכול לנכותו ממעשר, שהרי הוכיח דהוי צדקה מקרא דונוגשין
צדקה ודרשו חז"ל (ב"ב ט' ע"א) דמה שהאומות נוטלים בזרוע
הוי צדקה, ובמהרש"א (שם) כתב הטעם דנחשב לצדקה, מפני
שעכו"ם נוטלין מן העשיר תחת העני והרי זה שייך בכל
המסים. וגם מלשון רבינו שכתב 'הגם שהוא ריוח לו הרי
הוא נותנו במס דהוי כצדקה' מוכח דמיירי ממסים שהמה
ריוח לו, דאלו במס מהריוח הרי לא הריוח כחשבון המס ולא
היה צריך לבוא להטעם דנחשב כצדקה. ומה שהעיר האגרות

ה"ו ח"י בן ז"ל - או גתי"ה הקדוש
ה"ו ח"י בן ז"ל - או גתי"ה הקדוש

במונומיהם וכשהוא זנס לדקה תחשב לו, וכן פירש רש"י, עכ"ל. הרי צפירוש דכן הוא האמת דיוציא אדם כל יציאותיו לזון בניו הקטנים שהם יתר על שש מהלדקה, [ד]הרי (ד)ההיא דעושה לדקה בכל עת מיירי שמהיה לדקה ממש, שיעשנה ממעשר הלדקה.

ובאמת כי הא לא מיקרי פורע מוצתיו מהלדקה ללא מחייב לזונס אלא דוקא עד ו' שנים ולא יותר, וכדאיחא החס צפרק אף על פי צסופו (ס"ב) דרש רבי עולא רבה אעפ"י דאין חייב לזון בניו הקטנים קטני קטנים חייב לזונס, ע"כ. הרי ללא מחייב מדינא אלא בצורח לדקה, וכיון דכן פשיטא דמני להוציא מעשר לדקה שלו לבניו להושיבם ללמוד תורה [א]. וכמו שפסק מרן סימן רנ"א סע"ף ג' יע"ש.

ובתב עוד הרצ צסיוס דבריו וז"ל: תדע דהא גס צמה שאלס זן צניו הקטנים אמרינן צפרק נערה שנתפתחה (כחצות ג, א) שהוא בכלל עושה לדקה בכל עת, וכי סלקא דעמך שיוציא אדם מעשר שלו לזון בניו הקטנים, ע"כ. דצרי הרצ ז"ל תמוהים צעיני ציותר, דהא ההיא דהזן צניו כו' מוקמו לה רש"י (ס"ב) והר"ן (י"ב, ג) והצ"ח הצ"י סימן רנ"א וז"ל: הנותן לבניו ולצנתיו הגדולים שאין חייב צמונומיהם" כלומר שהם יותר על שש שנים, דאלו פחומים מבן ו' חייב הוא צמונומיהן כדאיחא צסוף פרק אף על פי (כחצות) דף ס"ה (ע"ב), ואמרינן צפרק נערה שנתפתחה (כחצות) דף כ' (ע"א) 'עושה לדקה בכל עת' זה הזן צניו וצנתיו הקטנים כלומר היחירים על שש שאין חייב

אור ציון
א. הרי זה בכלל צדקה, עכ"ל הטור. ועל זה כתב הב"י כלומר וכו'.

מילואים ציון

מרוטנברג מכרעת שהוא אדם קדמון וגדול בתורה ומשמעות דבריו שיכול, ואלמלא ראה הט"ז דבריו לא חלק עליו. ובברכי יוסף (באן ס"ק י"ח) הביא מחלוקת הט"ז ורבינו אם יכול ליקח מכספי מעשר בניו שהם יותר מגיל שש שנים. וצ"ע שכדברי הט"ז כ"כ מרן הב"י בתשובה כתב-יד (והיא נדפסה באבקה וכול סימן ג', אולם כשיורי ברכה אות ב' כתב שאינו מתורח מרן) ובשו"ת תות יאייר (ס"י רכ"ד), וכתב דמהאי טעמא הקלו העולם במעשר כספים כיון דסברי ודאי דזן בניו יתר על שש וכיוצא היא צדקה ממש, וקים להו דמוציאין טפי ממעשר. ואף על גב דיש פנים הנראין לזה וכדעת מהר"ח בן עטר ז"ל דצדקה ודאי היא, והוא קצת סמך למנהג העולם, מ"מ משתי טענות אחרות לאו שפיר עבדי. חודא, דהן לו יהי כדבריהם דבזה מוציאים טפי ממעשר, מ"מ יש מצוה וסוד בהפרשת המעשר, ועליו להפרישו בידו ואח"כ להוציאו בזה, וצריך לדקדק בדבר להפרישו ולדקדק בחשבון, כמ"ש הב"י בתשובה כ"י הנ"ל. ותו, דכתבו הפוסקים דכל מצוה שלא היה יכולת בידו ולא היה מקיים המצוה בלאו הכי עושה אותה ממצות מעשר, והכא בזן בניו הוא דבר מוכרח לעשותו, אם מצד אהבתו וכרחם אב, ואם מצד אם הבנים דכרוכין אחריה והיא מעכבת לשלחם על פני חוץ, ואם מצד שיחת הבריות ולעזה עליו מדינה. וא"כ אין להוציא ממצות מעשר מזונות בניו וכיוצא, והגם דלפי מה שכתבנו בעת שמקבל להפריש מעשר כספים יכול לפרש שיחותיו להתנהג בו כרצונו, ומינה לזון ממנו בניו, מ"מ אי לא דחיקא ליה שעתא טובא לא נכון לעשות כן, עכ"ד. ויש להוסיף מה שכתב בספר בית פנחס (בהקדמה לתורה) דלכך לא הביא הרמב"ם דין מעשר כספים כיון שאינו מצוי כיון שיוצא בזה שמפרנס בניו].

משה מהראיה שהביא רבינו מפאה דמשמע דאיירי במסים שאינם כחוב, צריך לומר דעיקר יסודו בנוי על מה הוכחתו מהש"ס דנחשב כל המס כצדקה והוסיף רק ראה מפאה. וכן ביאר בדעת רבינו בשו"ת איש מצליח (יורה דין סימן ל"ח) וכתב דלדעת רבינו מוכרחים לפרש דהגמ' בחולין איירי בחוב ממש ולא במסים. ויש לצ"ע דהאג"מ לא ראה דברי רבינו במקורם בראשון לציון רק כפי שהביאם בברכי יוסף, ויתכן דאם היה רואה דברי רבינו יתכן דהיה מסכים לפירושם]. ובברכי יוסף (ס"ק י"ט) צ"ע לדברי רבינו וכתב: יש לפקפק קצת בדמינו דשאני פאה דילפינן מקרא, וכמבואר בירושלמי ריש מעשרות ובפ"ק דחלה. ובמנחת יצחק (ס"ב) כתב דצריך לומר דעיקר יסודו בנוי על מה הוכחתו מהש"ס דנחשב כל המס כצדקה והוסיף רק תוספת ראה מפאה. [ב] פשיטא דמצי להוציא מעשר צדקה שלו לבניו להושיבם ללמוד תורה. כשיטת רבינו כתב בתשובות מהר"מ מרוטנברג (ס"י ע"ה): ולפזר מעשרותיו לבניו הגדולים שאינו חייב לטפל בהם מותר דאפי" לאביו מותר לתת אם הוא עני משום כבוד אביו וכל שכן לבניו דמותר במקום שאין בעיר תקנה לתת לכיס של צדקה, עכ"ל. והובאו דבריו בש"ך (ס"ק ג') וכתב דמשמע דמותר אפי" יש בידו יכולת לפרנס ממקום אחר דזה הוי צדקה כדלקמן סימן (רנ"א סע"ף ג'). ובשו"ת תשב"ץ (חלק ב' סימן קל"א) כתב: במה שהוא מרויח הוא חייב לצמצם החשבון ולהפרישו וליתן אותו לעניים ואם יש לו בנים והוא מפרנס הם קודמין לזה דקיימא לן ענייך ועניי עירך ענייך קודמין, ועל זה אמרו בפ' נערה שנתפתחה עושה צדקה בכל עת זה הזן בניו ובנותיו הקטנים, עכ"ל. ומשמע דעת רבינו. ובספר בית דינו של שלמה (לרבי שלמה לניאדו, יורה דין ס"א) כתב דנראה דדעת מהר"ם

שו"ת

יד הלווי

חלק שני

לחנאק מחור"ד יצחק דוב הלוי במברגר זצ"ל

ומצורף אליו

שו"ת

נטיעה של שמחה

לחנאק מחור"ד יצחק דוב הלוי במברגר זצ"ל

ושו"ת

זכר שמחה

לבנו חנאק מחור"ד שמחה הלוי במברגר זצ"ל

שגרסו בו הרבה מתשובות אביו זצ"ל

ירושלם ת"ו • תשל"ב

מסך הנ"ל, אם מחוייב החתן ליתן מעשר ממה ששויים יותר או לא.

לענין פשוט שצריך ליתן מעשר, ומה שמפלג הרב מהרמ"ק וצ"ל בתי כתב ידו אלי אינו רק לענין קרקעות שהכניסה לו אשתו והם משועבדים לאשה לגבות מהם, ומביא ראיה מב"ב (דף ג"ה). ואם אינן משועבדות לאשה כתב שמדינא היה צריך לעשר אותם, ושאלמשי שמקילין בזה לפי שאינן עומדין למכור דארעא קמייתא לא מסמנא מילתא כדאמרינן בקידושין (ר' ג"ט), ושעכ"פ אם הם קרקעות דעבידן להשכיר לאחרים צריך להפריש מעשר מהשכירות עכ"ל. וכ"ז אינו ענין לנידון דידן דהמה שייכין לחלוטין להאיש, ומשום ההיא דקדושין לחוד פשיטא דאינו ראייה שיהיה כדאי לפטור מן המעשר, ועיי' בס' יוסף אומץ (בפרק הצדקה ומעשר) מ"ש בזה, ואני בענין לא מצאתי ראיה להקל. ואולי מ"ש תוסף אומץ בשם מנהג ס"ג. הנה ג"כ באוסן דאיירי ביה מהרמ"ק וצ"ל.

וע"ד השאלה האחרת אשיב לך בפעם אחרת אי"ה, ועכ"פ יפה הורית שאין צריך ליתן את המעשר מיד אלא יכתבנו על פנקסו ומה טוב אם יפרישנו בכסף או אפשר אף בשחיה כסף, עיי' רע"ב בריש מס' טאה.

1234567

וזאת תשובת מהרמ"ק וצ"ל המוכרת לעיל :

ע"ד אם החתן צריך להפריש מעשר מן הדורות שנתן לו, המנהג מה שלא להפריש וכן עשיתי מעשה. ואפשר להטעים, שדרך הנשים מה להחזיק בדורות לעצמן ואין לבעל חלק בהם, גם הדעת נוטה שדומה להלוואה כמו שושבנתי (ב"ב דף קמ"ה), שאם אירע גישואין לאחד מן הנותנין וצריך המקבל גם הוא לשלם לו דרוך, ולענין מעשר מן הקרקעות שהכניסה לו אשתו, והם משועבדים לאשה לגבות מהם, פשוט דאין צריך ליתן מהם מעשר דאינו בחזקת הבעל, וכי"מ ב"ב (ד' ג"ה) אם כן בטלת ירושת בנו הבכור, ונראה דאם אינן משועבדות לאשה, מדינא היה צריך לעשר אותם, ואפשר שמקילין בזה לפי שאינן עומדים למכור דארעא קמייתא

לא מסמנא מילתא כדאמרינן בקדושין (דף ג"ט), ועכ"פ אם הן קרקעות דעבדי להשכיר לאחרים, צריך להפריש מעשר מן השכירות. ע"כ לשון ה"ה מהרמ"ק וצ"ל.

סימן מה

לכ"ל בני מהר"ר שמתה נ"י.

ע"ד המעשר אעתיק לך בזה חשובת מהרמ"ק וצ"ל אלי, ונ"ל:

ובדבר המעשר ודאי אלו היה מעשר כספים כדין מעשר עני ממש, פשוט דאי אפשר לנכות שום דבר, דגבי מעשר אפילו הוציא על שדהו מאה מנה ולא עשתה אלא כור אחד חייב להוציא מעשרותיו, דהיוצא שדהו כתיב. אבל לפי הנראה דמעשר כספים אין דין כשאר מעשרות, ובפסיקת' (פיסקא י"א) אמרינן רמז לבעלי פרקמטיא ומפרשי ימים שיוציאו אחד מעשרה לעמלי תורה, וחסברא נוטה דייחשוב כל ההוצאות כשכר מועלים ומס, ואחר ניכוי כל ההוצאות יפריש המעשר מן הריוח, דאם לא כן פעמים שיגיע לחלק העני יותר ממה שיגיע לחלקו. והדעת נותנת שהוא העני הם כשותפים בעסק זה, וקיי"ל דשותף מעלה בחשבון כל מה שהוציא לצורך העסק, וכן קיי"ל דהמקבל שדה מחברו (בבא מציעא דף ק"ה). דייחשוב יציאותיו ואח"כ נותן לו, וכמדומה שכן נהגו כל הבקיאים, עכ"ל. ולענין אם צריך ליתן הפירות בעין, גלענ"ד דע"פ סברת הרמ"ק הנ"ל גם בזה שיה כסף ככסף, מיהו בדבר שאין שומתו ידועה צריך לשומו ע"פ שלשה בקיאים כדאיתא גבי מעשר שני.

סימן מו

על דבר ספק בענין הנדר: לכאורה גלענ"ד דחלי במ"ש המג"א (סי' קנ"ג ס"ק ט') בשם מהר"ם אלשקר דאפילו להשיא יתומה שרי למכור ס"ת, וחסכים עמו האליה רבה (שם ס"ק י"ב) ובשם חלבוש (סי' קנ"ג ס"ק ר') ובית

הלוואה או מקח לא היה נקט שאנס שייך זה למלך והיה לו לומר ס גורנו אם בחובו חייב לעשר אלא מסים דמ"מ השמיענו שהוא ככל החו אבל הוא רק כמו כסף גולגלתו גם להמסים שבמדינתנו שמשלמים כ להשמישי בית ובגדים ומס בית ז שאלו מסים צריך לעשר עליהם שו המסים של האינקאם טעקס שזה אין צריך לעשר עליהם משום דג זה כלל וכן המס של בתים מבת אין לעשר עליו דמס זה הוא כי הוא לשכירות החנות ושכירות הפוע מהריוח כלל ועיין בברכי יוסף יורד ממהר"ח אבן עטר דאינו מחוייב ע"א אחר שיטול שיעור המס וכונן הוא למסים מהריוח וכן משמע מהר"ח ועיין בט"ו סק"א שכתב שאסור לפרו ואם כוונתו לפרוע ממש את המס במסים של הריוח כהאינקאם טעקס שאין לנכותם מהריוח כיון שכתב מן הצדקה שגם צריך לעשר עליה חובות או הוא דוקא במסים ככרגא ז

ובדבר מה שנמצא שמרויח ע שאחרי נכחי הצדקה מהריוח שלו כן במס האינקאם טעקס הוי המס יותר שפוחתים מהמס הוא של צדקה או שהוא שלו ואין שייך כלל לצדקה נשאר בידו וגם מעולם לא היה דין שנימא שנפטר בהצדקה ועוד דא ממש הבאה לאדם ע"י גרם הצדקו ולא לצדקה.

ובדבר מה השעור של מעשר ו לא מובן לי כוננתך בהשאלה דהא מ דשנה ראשונה מהקרן פי' מהמעט לעשות בהם מסחר אם נתנו לו מתנו ליתן המעשר וזמן התשעה חלקים ינ אח"כ מהריוח עשירית. והשנה שהו שהוא יכול לעשות החשבון פעם אחר באם פעם אחד הריוח ופעם אחד הפכ מהריוח, וכמפורש זה בנ"ב תנינא ראייה זטעם ע"ו. ואם רוצה להדר מכל ריוח ביחוד ודאי הוא משובח. אם יש לו בנים ובנות גדולים אם י המעשר כדפסק הש"ך בסק"ג. או

על אלו אבל הוא אינו נוטל פרס מגויק כלל אלא שוהו שכרו עכ"ל. וא"כ חזינן שאף שטובר שאין ראוי ליטול פרס מענינים אלו מ"מ אחרי שהקהל קבעו שיטול מזה מותר משום שהוא כנוטל מהקהל ורשאי אף ליטול בע"כ היינו שלא לסדר הגויק עד שישלמו אלמא דיש כח לקהל לקבוע חיובי ממון על איזה דברים ואף אם הוא שלא מן הראוי בעצם א"כ כ"ש שיש להם רשות לקבוע חיובי ממון להכנסת הקהל עבור ביהכ"ב על דברים שאין כזה שום עולה כהא דהרובה שיקראו לתורה לכל אורחיו שהביא לשמחת החתן ולעשות שם שמחה ומשתה שרשאיין וא"כ הוא טענה גדולה גם מצד זה שאם יש אצלם סך קבוע באספת המנהיגים שיתחייב לשלם הסך ההוא אף בלא ידע, אם לא באופן שאם היה יודע מתחלה היה נוטע למקום אחר שלוקחין פחות אבל אם אף כשידע מתחלה היה עושה שם יש למעם זה לחייבו אף שלא ידע מתחלה.

אך אם לא נקבע המקח באספת המנהיגים ליכא טענה זו אלא טענה ראשונה שג"כ צריך לשלם כמו שמשלמין הבינונים. אבל כיון שהוא דבר חדש טוב לפשר ביניהם קצת כגון לפחות שלישי מהסך שמחולקין וכפי שיראה כתר"ה.

והנני ידירו מוקירו בל"ג.

משה פיינשטיין

סימן קמג

פרטי דינים במעשר כספים

ח' טבת תש"ו.

מע"כ ידידי הנכבד מוהר"ר יעקב מיכאל דו"ק קאבס שליט"א.

הנה בדבר אם יש לנכות המסים מסך הריוח שלו שלא יצטרך ליתן עליהם מעשר כספים במי שנהג סתם ולא התנה כלום או במי שרוצה להתחיל לנהוג במעשר כספים איך צריך להתנהג.

הנכון לע"ד דלא כל המסים שויים בזה דכסף גולגלתא שהיא כרגא המזכר בגמ' הוא כשאר חוב וצריך לעשר עליהם. וזה נראה בפירוש הרי שאנסו בית המלך גורנו אם בחובו חייב לעשר בגיטין דף מ"ד ובחולין דף קל"א שהחוב הוא למסים. דאם חוב

שמחה ומשתה שם כנוחג במדינה זו ובקש שלא יאמרו בעבור שנדר להאורחים אלא הוא ישלם והתנדב רק עשרה דאל"כ לביהכ"ב וראשי הקהל אומרים שהם קבעו לדבר. כזה ליקח סך חמשה ועשרים דאל"כ עבור ביהכ"ב והוא אומר שלא ידע מזה ולכן אין רוצה ליתן אלא כפי שהתנדב סך עשרה דאל"כ.

הנה לכאורה אין בזה רק ענין נדר ומכיון שהוא עכ"פ לא נדר אלא עשרה אין לחייבו ביותר. אבל כשנעניין יש בזה לקהל גם תביעת ממון על ההשתמשות בביהכ"ב. לשמחתו שעושה שם וגם על הטרחה דצבורא שיש לקהל ע"י זה שיכולים לומר שרק בשביל ההכנסה שיש מזה עבור ביהכ"ב מניחין להשתמש שם ומחלין טרחתם וזהו תביעת ממון גמור שודאי היו רשאים הקהל למנוע מלקרא הקרואים האחרים בשביל טרחה דצבורא. דרק את החתן לבדו הא מחוייבין לקראו לתורה מתמת שהוא נחשב מהחייבים כראיתא במג"א סי' רפ"ב ס"ק י"ח אבל שאר הקרואים אין מחוייבין וא"כ יש בזה משום טרחה דצבורא. ולכן הוא כידוע שרק בשביל ההכנסה עושין זה. וגם בשביל השמחה שעושה שם הוא תשמיש המקום שבשביל זה יכולים לתבוע ממון.

אבל כיון שלא קבעו עמו שכר קצוב מתחלה ושומא אין שייך בזה שקשה לשום שכר טרחה דצבורא צריך לשלם. כפי שמשלם אדם בינוני בביהכ"ב זה. ואף שאם מניחין להקרואים לנדור נוחגין שאין תובעין יותר מכפי שעלו סך הנדבות מ"מ בכאן שלא הניח שיעשו בעבור שנדר להקרואים יכולים לתבוע כתשלומי אדם בינוני אף שלא היה יודע מזה. ולכן אם האמת שלוקחין מאדם בינוני כשאינו מניח שיעשו בעבור שנדר לקרואים כ"ה דאל"כ יש לחייבו ליתן סך זה. ואם רק מעשיר לוקחים סך זה ופוחתים לבינונים צריך ליתן רק כהסך שלוקחין מבינונים אף אם הוא עשיר.

וגם יש עוד מקום לדון שאולי רשאים הקהל בהסכם רובם לעשות מקחם על איזה דברים להכנסת ביהכ"ב כדמצינו שיש כח בירי הקהל לעשות שכר על סדור גויק להכנסת הרב. ועיין בחת"ס יור"ד סי' ר"ל הובא קצת בפ"ת סי' רמ"ה ס"ק י"א שמש"כ הש"ך בס"ק ט"ו בשם פסקי מהרא"י שעל שכר זה מסדור גויק וכה"ג אנו בושים ובטורה למצא היתר לרובן הוא רק בימיהם שהיה הרב יושב בעירו ולא רצה ליתן גויק עד ששלמו לו כו"כ ובודאי ע"ז אנו בושים כי הוא מחוייב לעשות בחנם אבל בה"ז ששוכרים אותו הקהל כפועל והראו לו מקום לפרנסתו מגויק אולי הקהלות פעלו און שהטילו פרנסת הרב

יצו ציג חלקא

ס מגויק כלל אלא שאף שסובר שאין מ"מ אחרי שהקהל הוא כנוטל מהקהל א לסדר הגויק עד יוע חיובי ממון על הראוי בעצם אי"כ ובי ממון להכנסת אין בזה שום עולה ול אורחיו שהביא ו ומשטה שרשאין. ה שאם יש אצלם זחיבי לשלם הסך ון שאם היה יודע לוקחין פחות אבל שם יש לטעם זה

ת המנהיגים ליכא צריך לשלם כמו יא דבר חדש טוב ש מהסך שמוזקקין

אשה פיינשטיין

כספים

עקב מיכאל דויר

מסך הריוח שלו עשר כספים במי שרוצה להתחיל זנהג.

שויים בזה דכסף הוא כשאר חוב דוש הרי שאנסו עשר בגיטין דף למסים, דאם חוב

הלואה או מקח לא היה נקט שאנסו בית המלך דמה שייד זה למלך והיה לו לומר סתמא הרי שאנסו גורנו אם בחובו חייב לעשר אלא איירי בחוב של מסים דמ"מ השמיענו שהוא ככל החובות וצריך לעשר.

אבל הוא רק כמו כסף גולגלתא ויש למילף מזה גם להמסים שבמדינתנו שמשלמים כשקונים איזה דבר לתשמישי בית ובגדים ומס בית דירה שלו וכדומה שאלו מסים צריך לעשר עליהם שהם ככל חוב. אבל המסים של האינקאם טעקס שזה הוא מס מהריות אין צריך לעשר עליהם משום דנחשב כלא הרויח זה כלל. וכן המס של בתים מבתיים שהם לפרנסה אין לעשר עליו דמס זה הוא כלא הרויח ודומה הוא לשכירות החנות ושכירות הפועלים שאין נחשבין מהריות כלל. ועיין בברכי יוסף יו"ד סי' רמ"ט שהביא ממהר"ח אבן עטר דאינו מחוייב להפריש מעשר אלא אחר שיטול שעור המס וכונתו למה שבארתי הוא למסים מהריות וכן משמע מהראיה שהביא מפאה. ועיין בט"ו סק"א שכתב שאסור לפרוע במעשר המסים ואם כונתו לפרוע ממש את המס מהמעשר הוא אף במסים של הריוח כהאינקאם טעקס. ואם כונתו גם שאין לנכותם מהריות כיון שכתב דהוי פורע חובו מן הצדקה, שגם צריך לעשר עליהם כמו על פריעת חובות או הוא דוקא במסים ככרגא דגולגלתא וכדומה.

ובדבר מה שנמצא שמרויח ע"י הצדקה שנתן שאחרי נכוי הצדקה מהריות שלו כפי דינא דמלכותא במס האינקאם טעקס הוי המס יותר גמון אם סך זה שפוחתים מהמס הוא של צדקה או של עצמו, פשוט שהוא שלו ואין שייך כלל לצדקה דהא של עצמו נשאר בידו. וגם מעולם לא היה דין מהמלכות שיקחו שנימא שנפטר בהצדקה. ועוד דאפילו הגאה וריות ממש הבאה לאדם ע"י גרם הצדקה שנתן שייך לו ולא לצדקה.

ובדבר מה השעור של מעשר כספים בזמן הזה, לא מובן לי כוונתך בהשאלה דהא מפורש בסי' רמ"ט דשנה ראשונה מהקרן, פי' מהמעות שהשיג תחלה לעשות בהם מסחר אם נתנו לו מתנה או ירושה צריך ליתן המעשר זמן התשעה חלקים יעשה המסחר ויתן אח"כ מהריות עשירית. והשנה שהוזכר בש"ע הכוונה שהוא יכול לעשות החשבון פעם אחת בשנה ונוגע זה באם פעם אחד הרייח ופעם אחד הפסיד ינוכה ההפסד מהריות, וכמפורש זה בנו"ב תנינא חו"ד סי' קצ"ח ראיח וטעם ע"ו. ואם רוצה להדר ולהחמיר לעשר מכל ריוח ביחוד ודאי הוא משובה. אך אולי כוונתך אם יש לו בנים ובנות גדולים אם יכול לזונם ממעות המעשר כדפסק הש"ך בסק"ג. או בזמן הזה שאני

מאיזה טעם שלא כתבת. אבל יש בזה טעם גדול כאשר אבאר.

דהנה בכתובות דף ס"ד מצינו שמחוייב ליתן להאשה מדין מזונות חד סעודה יתירתא או גם תרתי ותלת לארתי ופרתי שלכאורה תמוה הא אין מחוייב ליתן לה שתחלק לצדקה. וצריך לומר שכיון שהוא דבר שכל אחד נותן אם מוזמן לו הוא בכלל חיוב מזונותיה דאין יכול לומר לה שתהיה אכורית ולא תתבייש ולא תתן. וזהו ראיח גדולה להר"ן סי"פ אע"פ שכתב בטעם שזן קטני קטנים שהוא עד שש שנים משום שכיון שהן נגררין אחריה א"א לה להעמיד עצמה שלא תזון אותם ומדין מזונות שלה נגעו בה עיי"ש, שהרי חוינן שמחוייב ליתן לה בעד ארתי ופרתי מדין המזונות מטעם שאין יכול לומר לה שתהיה אכורית ולא תתן כ"ש בבניה שלא יוכל לומר לה שתהיה אכורית. והווי תרוייהו דארחי ופרתי והא דקטני קטנים מחד טעמא. וכן משמע לשון רש"י שם שכתב עד שש צריך סיוע מאמו וכשם שהבעל זן אותה כך זן אותו עמה. וכן הוא להרא"ש בשם ר' מאיר בדף מ"ט שפסק שאפילו יש להם נכסים שנפלו מבית אבי אמם חייב לזונם דומיא דמזונות האשה מדכלל במזונות האשה דקתני ומוסיפין לה בשביל הקטן עיי"ש. וכן משמע לשון הרמב"ם פי"ב מאישות הי"ד כדדייק המגיה במל"מ שם. ונמצא שאין מי שיחלוק על טעם הר"ן דהא מוכרח טעמו מהא דארתי ופרתי וא"כ מה"ת נימא טעם חדש בקטני קטנים שיהיה חיוב בעצם ולא יהיה ידוע אם מהלכה או מתקנתא כיון שאיכא טעם ברור של הר"ן שהוא מוכרח מהא דארתי ופרתי, ולכן תמוה מה שהוכיח המל"מ שם מהרא"ש בתשובה והריב"ש דמחייבי לזון גם בנו מהפגויה דפליגי גם אטעם הר"ן וסברי דמזונות בניו לאו מדין מזונות אמם נגעו בה עיי"ש, דטעם הר"ן הוא מוכרח. אך זה שמחייבי גם בבנו מן הפגויה אולי הוא מצד מויק שכיון שבמעשיו גרם שתלד בן שצריכה לזונו מחמת שא"א לה שתעמוד שלא לזונו הוא כמויק בידים גם זה באם אנס אשה, ובמפותה הוא כהתנו שיוזן אם תלד בן כיון דרוב האבות זנין בניהם וחייב מדין אתנן שמוציאין בדין. ואולי גם הר"ן מודה להו ולא יפלגו כלל ולא יסחרו דברי הרא"ש אהדדי.

ולכן נראה לע"ד ברור שהיכא שהאם דרה יחד עם בניה אף שהם יותר משש ברצון האב ואף שהם גדולים כל זמן שאין הדרך שבנים כאלו ילכו להרויח לפרנס עצמן שיתחייב האב לזון גם אותם מדין מזונות אשתו דלא גרעי מארתי ופרתי והם ארתי

ופרחי קבועים שהאב קבעם אצלה ואינו יכול לומר שתהיה אכזרית ולא תתן להם מזונות. ולכן ברוב בנ"א בזה"ז ובפרט במדינתנו שדרים כולם יחד חייב האב במזונות בניו ובנותיו אף הגדולים מצד היוב מזונות שלה עד שיהיו כפי הדרך שהולכים להרויח. ואם בני משפחתו או בני משפחתה אין הולכין להרויח עד נישואיהן או מדין עולה עמו ואינה יורדת עמו חייב במזונותיהן כל הזמן שדרים עמהם יחד. וממילא אין יכול לזנום מכסף המעשר שהוא כחוב שאינו יכול לפרוע מהמעשר ודינא דהש"ך בזה"ז ובפרט במדינתנו הוא דוקא כשהן גדולים כ"כ שהדרך שילכו להרויח לפרנסתן בעצמם.

ובדבר אם תקנת אושא שאל יבזבו יותר מחומש הוא איסור או רק עצה טובה. הנה מלשון הגמ' משמע שאסור דהא מקשה בכתובות דף ס"ז על מר עוקבא שחילק בשעת מיתתו פלגא מנכסיו מהא דאל יבזבו יותר מחומש ואם רק עצה טובה היה פשוט שאין שייך זה לאח"כ אבל אם הוא איסור היה סבור המקשה שלא פלוג ותיריך שמ"מ לא תקנו היכא דלא שייך הטעם. אבל בשט"מ שם משמע לפי שמפרש המדרש דיש מצוה אף ביותר מחומש באם הוא לתלמוד תורה עיי"ש. והנה לא כתב הרמב"ם הדין דאל יבזבו יותר מחומש אלא בסוף הלכות ערכין ולא בצדקה בהלכות מתנות עניים ובש"ע מפורש שהמחבר סובר דבידו משגת מחוייב ליתן כפי צורך העניים אף שהוא יותר מחומש משמע שסובר בדעת הרמב"ם שכיון שדין התורה הוא שיתן כפי צורך העניים לא תקנו רבנן לאסור וגם לא לעצה טובה בצדקה רק להקדיש אסרה. ומה שבדף נ' איתא ולא הניחו ר"ע לבזבו הוא מחמת שר' ישבב לא היתה ידו משגת. עכ"פ הרמ"א שכתב ואל יבזבו יותר מחומש בצדקה פליג וסובר שאסור וכדמוכח מהא דמר עוקבא ודעת הרמב"ם והמחבר צ"ע. עכ"פ למעשה אין לבזבו יותר מחומש אם לא לחשש פקוח נפש.

משה פיינשטיין

סימן קמד

בדבר אם יכול להפריש צדקה שלו לצורך אחיו כדי שיוכל לישב בשלוח אחר נישואיו וללמד תורה איזה שנים
 ר"ח מנ"א תשס"ו.

מע"כ ידידי הנכבד מו"ה ר' אהרן דויקאָבס שליט"א.

הנה מה שיש ב' אחין שרוצים לעשות דבר טוב כאשר בעוד שנה ושנתיים ישא אחיהם הצעיר שלומד בישיבה אשה ויצטרך להוצאה מרובה לפרנסתו והם רוצים שישב גם אחר הנישואין ללמד תורה שלכן רוצים לפרנסו ממון הצדקה שלהם אבל מאחר שיצטרכו לזה סך רב שחוששין שאולי שלא יספיק כסף הצדקה שלהם של שנים ההם רוצים גם עתה שעדין אין צורך לאחיהם. להפריש הצדקה שלהם לצורך זה כדי שיתאסף סך הגון שיספיק לאחיהם ללמד איזה שנים אחר הנישואין. ורוצה לידע דעתי אם מותרין לעשות זה. וכונת השאלה היא שאף שאם קודם לאחריהם כמפורש בס"י רנ"א סעי' ג' אולי הוא רק כשהצורך לאחיו הוא ג"כ עתה כמו הצורך של עניים האחרים אבל בכאן שצורך של אחיהם הוא אחר זמן וצורך האחרים הוא עתה אולי הצורך של עתה עדיף מעדיפות האח כשהוא לאחר זמן.

והנה כשיש עני שצריך היום לאכילה באופן שאינו פקוח נפש וקרוב שלא חסר לו להיום כלום אבל צריך הוא למחר והוא גם היום בדין עני שרשאי ליטול צדקה שאין לו מאתים זוז. אף שאין הדין מפורש משמע שצריך ליתן להקרוב. שלא מצינו שצריך לדקדק בדין הקדימות של הקרובים לומר שהוא רק כשהן שוין בהצורך בין להזמן בין להנחיצות אלא סתם משמע דאם אך שניהם רשאים ליטול צדקה צריך להקדים ליתן לקרובו אף שצורך האחר קודם לזמן וליותר דבר נחוץ כיון שעכ"פ הנתונה לתרוייהו הוא מצוה אחת דמצות צדקה. ואף בעניים שוין ששניהם קרובים או שניהם רחוקים נמי משמע שיכול ליתן למי שירצה.

ומה שבסעי' ט' משמע לענין קדימות דכהן ולוי ולוי לישראל שהוא רק כשצורכם שוה לפרנס או שוה לכסות דלכן לא אמר סתם היו לפגיו עניים הרבה ואין בכיס כדי לכולן אלא אמר ואין בכיס לפרנס או לכסות כולם משמע משום דאם אחד לפרנס ואחד לכסות אותו שלפרנס קודם אף אם הוא ישראל מלכתה לכסות. וגם הא רק בחכם לכסות וע"ה להחיות דהוא לפרנס כתב הרמ"א דת"ח קודם אבל שאר קדימות הוא רק כשתרוייהו שוין בהצורך ואם הישראל לפרנס והכתן לכסות הישראל לפרנס קודם כמו בשוין שאיתא בסעי' ז' שלהאכיל הרעב קודם מלכסות הערום. שלכאורה מפורש לא רק בשוין אלא אף באינן שוין שמי שנחוץ יותר קודם. ואף שהש"ך ס"ק ט"ז כתב בזה"ז שאין ת"ח אפי' לענין ליטרא דדהבא כ"ש דאין לרחות פקוח נפש מפניו. שמשמע שמפרש הא דחכם לכסות וע"ה הוא להחיות ממש

שמ"מ כסות ת"ח קודם שא"נ להחיות קודם מכהן שאין לזו כהן וא"כ אפשר שלמזונות נ אף שאר קדימות ככהן לכסו אבל פשוט שחס לן לפר ניתן להאמר כלל דפ"ג אף וכל מצות התורה איך לא ת' כסות להת"ח בשביל פ"ג דה' מזונות שהם חיי נפש שיתנו כשאין בזה פ"ג. וגם מדבריו דהו"ל כאיש לכסות ואשה לה' בירושלמי דאתו שלהחיות ואשה לז' פירוש להחיות ו נוגע לפ"ג דלענין פ"ג פשיטא את ה' האיש אף שדוחה לכסו מרובה כדאיתא בכתובות דן קודמין אף לה"י האשה כזו ואיפסק בס"י רנ"ב סעי' ח' רנ"א ס"ק י"א וא"כ כ"ש ש חיי האיש. אלא מוכרחין לפרע הירושלמי אינו חיים ממש : חיי נפש שהיה מקום לומר קודם מלכסות מ"מ באיש ואי בין למזונות תהיה קודמת והאשה לכסות השמיענו היר ומכאן ידעינן לכל הקדימות למזונות קודם. וע"ז כתב ו כשהוא לכסות והע"ה למזונות א"כ מוכרח מש"ך גופיה שכ חיי נפש אבל להחיות ממש ז שצריך לכסות נדחה מפני שצריך להקדים ליתן להצריך ה' היה שיש להקדים להצריך ה הנכון לע"ד שיש חלוק ב שלו לגבאי על כ"ס של צ סתם שלו יש לו טובת הנ מאותן שרשאים לקבל צדקה. ו כהונה שהוכות שבידו הוא ואין חלוק איזה כהן צריך בתוס' חולין דף ק"ד על הא כהן שירצה שהקשו מהא דו ע"ה ותירצו דאף באיכא כהן אינו צריך והע"ה עני יכול הוא אף במתנות דאורייתא ע איסור טומאה. ואף שהתוס' ז

7ט) והנה בנוגע אם לנכות המסים מהריות, שלא יצטרך ליתן עליהם מעשר, שהבאתם ממשו' אגרות משה (יו"ד סי' קמ"ג), שמחלק בין המסים, דמס מהריות א"ל לעשר דנחשב כאלו לא הרויח, משא"כ במסים שהמה כמו כסף גולגלמא וכיב"ל, הוי כשאר חוב וצריך לעשר עליהם, וחילי (מגיטין דף מ"ד [ע"א] וחולין דף קל"א [ע"א]), דבאנפו בית המלך גורנו, אם בחובו חייב לעשר עכמ"ד, — והעמים כן גם בדברי הגהמ"ח אכן עטר ז"ל, שהוצא בצרכ"י (יו"ד סי' רמ"ט), במש"כ על דברי הטו"ז (סק"א) שם עיי"ש.

הנה אף שחילוקו נכון מאד, אבל לענ"ד אינו כן שיטת הטו"ז והגמ"ח אכן עטר ז"ל, דהטו"ז שם הביא ממה דאיתא (בפ"ק דב"ב), שאפילו מה שא"ה נוטלין צורוע נחשב לנדקה, מ"מ א"א לפרוע אותם מהמעשר, דמקרי פורע חובו מן הנדקה עי' שם, וע"ז כתב בספר ראשון לזיון מהגה"ק מהר"ח אכן עטר ז"ל, דנראה דעכ"פ לא מחייב לתת מעשר, אלא אחר שיטול שיעור המס, לא שיחייב לתת המעשר עליו, והוא צריך לתמו למס, הגם שהוא ריוח לו, הרי הוא נוחנו במס דהוי כנדקה וכו', עכ"ל, — והנה בין ממה דהביאו מהא (ב"ב דף ט' ע"א), דדרשו כן מקרא ונוגשין נדקה (ישעי' ס'), ובמהרש"א שם כתב הטעם דנחשב לנדקה, מפני שעכו"ם נוטלין מן העשיר תחת העני וק"ל עיי"ש, הרי זה שייך בכל המסים, ובין ממה שכח האוה"ח, הגם שהוא ריוח לו, הרי הוא נוחנו במס דהוי כנדקה, הרי מוכח דמיידי ממסים שהמה ריוח לו, ואלו במס מהריות, הרי לא הרויח כחשבון המס כנ"ל, ולא הי' צריך לצוא להטעם דנחשב כנדקה.

אמנם שפיר העיר באגרות משה שם, דהראיה שהביא שם מפאה, משמע דאיידי במסים שאינם כחוב, מ"מ הרי בלא"ה העיר בצרכי יוסף שם, דשאני פאה דילפינן מקרא עיי"ש, ועכ"ח ז"ל דעיקר יסודו בני, על מה דעפ"י דהש"ס, נקשב כל המס כנדקה, וכמו דסיים אח"כ דכ"ו לשיטת הרב, ולע"ד אין הכרח מכל זה, ושפיר מצי למימר דמנכה לי' מנדקה, ויש להוכיח קצת ראי', מההוא עובדא דרצן יוחנן בן זכאי דחזה וכו' עכ"ל, ועל כן אף מתחילה לדעת הטו"ז, ס"ל דאף לשיטתו מ"מ עכ"פ אין ליתן מעשר מזה.

ובזה נלענ"ד, דבדואי המחמיר תע"ב, אבל למי שאין פרנסתו ברחצה כ"כ, יוכל לנהוג כן בכל המסים שלא לעשר מהם, ויחנה כן מתחילת הנהגתו בנתינת המעשר, — אמנם אף ללא החנה כן מתחילה, מ"מ אם השעתא דחיקא לי', יוכל לנהוג כן בהמעשר שעדיין לא הפריש, שי"ל שע"ז לא חל כדורו, מטעם דהוי דבר שלא בא לעולם, וכמ"ש בחשו' ערוגת הבושם (חיו"ד סי' ר"כ) בנדון דידי, וכ"כ בחשו' לצושי מרדכי (חיו"ד סי' קע"ט - צ'), וליתר שאת ישאל על הנהגתו אשר נהג כעת, ושזו יקבל עליו מחדש עפ"י אופן הנ"ל, וכמ"ש בחשו' נטע שורק (חיו"ד סי' ז"ד) בנידונו.

י) והנה לפי הנ"ל, פשיטא דמה שלפי החוק, מה שנותן לנדקה פטור ממס, אף אם יהי' באופן שרק אחרי תשלומי המס, מקבלים מוסדות החסד והנדקה בחזרה מצעלי המס, מ"מ אפשר לנכות הכל מהמעשר, וכמבואר בדבריכם עפ"י"מ דאיתא בחשו' אגרות משה שם, אבל עוד יותר נכון, לפי"מ דאיתא במהרש"א (ב"ב) שם, דהא דמס נחשב לנדקה, משום דעכו"ם לוקחים מהעשיר בשביל העני כנ"ל, ומטעם דברי הש"ס שם דד האוה"ח לומר, דכל מס אפשר לנכות ממעשר כנ"ל, אלא דלהלכה למעשה לא נראה כן מדברי הפוסקים, מ"מ היכא דנודע בדואי, דנוחניס המס שלו לנדקה, ולאוהו הנדקה אשר הנותן מזה ליתן, בדואי אפשר לנכות מהמעשר.

יא) והנה מה שמבואר בדבריכם לחקור, אם נותן לאיזה מוסד של נדקה, אשר רוצם אינם הגונים לקבלת נדקה, אם עכ"פ יוכל לחשוב לנדקה לפי ערך המהוגנים.

הנה ראיתי בחשו' שבות יעקב (ח"א סימן ע"ב), דכתב בנידונו, שרוב החברה נעשו אינם מהוגנים, דרק יתן בכל שנה, לפי ערך אותן אנשים שעדיין עומדים בנדקתן מתחילה ועד סוף עיי"ש, הרי מוכח דס"ל לפשיטות דשרי כהאי גוונא, אבל ז"ע דעכ"ח אנו צריכין לענין ברירה זוה, והרי כתב המוספות יו"ט (בפ"ו דדמאי מ"ז), דהיכא שכבר חלקו וחזרו ונתערבו, ודאי דלכ"ע יש לנו לומר שנתערבו, ולא הוצרך שמה שיחזור ויקח, שכל אחד יחזור לחלקו, אותו החלק בעצמו שנתן ע"ש, וכבר קדמו בסברא זו המוס' (תמורה דף ל' ע"א ד"ה

ה"ג אמת. צונק חלק אמת.
ברג"ל ז' צונק. יצחק וייס צ"ל

ל"א) ס"ל דקרוצים קודמין לכל נרכיהם, מלשאר עניים שאין להם מזון ומחי' כלל, ואינו כן שיטת הערוך השלחן (יו"ד סימן רנ"א [סעי' ז'-ד']).

הגה ראיתי בתשו' עמק שאלה (יו"ד סי' ס"ט), להאריך להוכיח כשיטת החת"ס עיי"ש.

יג) וע"ד שנסתפקתם, אם מי שנותן יותר מחלקו, לצורכי הקהלה, יוכל לחשוב את המותר מהמעשר כספים.

הגה אפשר להוכיח מתשו' מהר"ם שיק (יו"ד סי' ר"ל) דיכול לנכות מהמעשר, חף אם אינו אומר כן בפירוש להגזיזים, דאוסר שם לעשות כן, בקניית ס"ת ביותר משו"י מעני ת"ת, ולנכות המותר מהמעשר, א' מטעם דמעשר עני, הי' אסור לעשות כן דנראה כמכירה, ז' כיון דמיד שפוסק דמים עם המוכר נעשה חיוב, ושז' פורע חובו ממעות מעשר, ג' דנידונו הספר הי' שזה כל המחיר, ורק מחמת דוחקו הי' רצונו להחיל מהמחיר עיי"ש, וכל זה אין שייך בנידונו, וממילא מותר לעשות כן.

כל זה כתבתי לפי מיסת הפנאי, ואין העת אחי עמי להאריך יותר כעת והנני צוה דושה"ט.

יצחק יעקב ווייס

ואידך), וכמו שהעיר בהגרעק"א שם, ועי' בתשו' שאל ומשיב (מהדו"ק ח"ג סי' ל"א), ובתשו' מהר"ם שיק (יו"ד סי' קנ"ח) לענין רבית, — וכן משמע לכאורה, מהא דאיחא (ציו"ד סי' רנ"ד סעי' ז'), מלך או שר ששלח ממון לישראל לדקה וכו', ינתן לעניי עכו"ם בכתר, כדי שלא ישמע המלך עיי"ש, ואם הי' אפשר לערב אותן המעות עם מעות של דקה אחרת ולימן אח"כ לעניי עכו"ם, לא הי' צריך לימן בכתר, דהרי זה ידוע להשר דמפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל, כמפורש בטו"ז וש"ך שם, א"כ מנא לי' שנחנו מעותיו לעניי עכו"ם, כיון שנותנים מן הצד צידם, ומה דמן הדין אמרינן ברירה, זה הוי רק דין ולא מציאות, אלא על כרחך דלא אמרינן ברירה בזה, — אבל אולי יש לחלק בין מערובת טבל או איסור, דשם אנו צריכין לומר שזהו מה שנתערב, משא"כ לענין דקה, העיקר הוא ההנאה הצד מן הממון, וא"כ לומר שזהו אותו החלק שנתערב, בזה שפיר י"ל ברירה, דעניים המהוגנים נהנים מחלקו, וז"ל לפי"ז דשם (בסי' רנ"ד) מיירי, דהמלך או השר מקפידים שימנו להעניים מה שנחנו בעין דוקא, ואסור בגניבת דעת עי' בטו"ז וש"ך שם, וז"ע עוד בזה.

יב) ע"ד שהוצא בדבריכם מה שפליגו החת"ס והערוך השלחן, דהחת"ס (יו"ד סימן

סימן לה
בענין הנ"ל
עוד להנ"ל

ב) ע"ד שאלתו באות (ז'), הנה כפי מה שכתבתי שם (אות ג') את תות דעתך, דבעיניי שלא נזכרו בפוסקים, יעשו כמנהג הנהוג בשותפים, ויחנו כן בתחילת הנהגתם, הרי ממילא חשובה לשאלתו שם.

ג) וע"ד שכתבתי (באות ט'), דמוכח מדברי הגה"ק בעל האור החיים ז"ל, דבכל המסים יוכל לנכות מן הריות, וע"ז שאל באות (ג), אם גם מס קני' בכלל, ומה הדין במס של צמים המשלמים להעירי' ולא להמדינה.

כ"ה יום ג' ט"ז מנחם אב תשכ"ז לפ"ק.

אחד"ש, את מכתבכם הגיעני, ושמה אני להיות לכם לסיוע קצת בברורי איזה ענינים בהלכות מעשר כספים, והנני להשיב פה על שאלותיו בנוגע לתשובתי מיום ג' שלח העבר.

א) ע"ד פלוגתת החות יאיר והשאלת יעבץ הנזכר שם (אות ה') הלכה כדברי מי, הנה לענ"ד הלכה כדברי המיקל בזה.

שנה, ועכ"פ משנה לשנה (כמו מעשר ממש שהוא משנה לשנה) והיינו מר"ה ועד ר"ה (שמזונותיו קצובים לו מר"ה ועוד ר"ה), נראה דכלפי מעשר כספים שהסכימו הפוסקים שמנכה ההפסדים מהרווחים, לא שייך לקבוע מעיקרא דדינא זמן מסויים המחייב, אלא הוא זמן מסויים כדי שלא יעכב צדקותיו, וממילא שמי שיש לו עסקים מסועפים שקשה לעמוד מיד על החשבון מה שהרוויח, ובניקל לו יותר לקבוע הזמן לפי חשבון השנה של הגויים, שאז ממילא עושה (ע"י רואה חשבון) חשבון מדוייק מהכנסותיו והוצאותיו (בעד מיסי הממשלה) יכול לקבוע לעצמו מראש חשבון זה גם לחשבון המעשר, אף שמספר ימי השנה של הגויים שהוא לפי מנין ימות החמה ארוך עם י"א יום ממנין הימים של היהודים (שמונים שנת הלבנה) וכיו"ב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' ר"א אות ה'), ומה שהזכירו הפוסקים מדי שנה (וע' בחוברת קול תורה (ל"ט אות ט' כ"ט) מהגרשו"א ז"ל) הוא לאו דוקא אלא בערך, וכן מובא מבעל קוה"ת ואשה"א ז"ל, אבל בשו"ת עמק התשובה (ח"ב סי' פ"ד) לא ניחא ליה לחשוב לפי שנת הגויים (שנת המסחרים) אלא מדי שנה בשנה דהיינו מר"ה ועוד ר"ה (ועיי"ש אם כשעשה החשבון בר"ה חשב שהרוויח כך וכך, ובתוך שנה המסחר של הגויים ראה שלא הרוויח כל כך או שהפסיד).

מיהו לכו"ע בעינן שיקבע מראש זמן (תאריך) החשבון מדי שנה בשנה,

ומסתבר שכמו כן נמי בהנהג ליתן מעשר, אבל אינו מפריש כל הכנסותיו מיד ומפרישן לכיס של צדקה, רק דרכו ליתן על החשבון, וכותב בפנקסו כמה הרוויח וכמה נותן ולאחר זמן עושה סך הכל מהכנסותיו, וכנגד זה סך הכל ממה שהוציא למעשר שג"כ יבוא על החשבון לבסוף השנה, כמה הוא נשאר חייב לצדקה או כמה המעשר חייב לו, אף שבזה אין נפקא מינה כל כך לחשבון הצדקה, אם לא שנימא שמחוייב לסלק לצדקה כל המעשר במשך השנה שקבע.

וע"ע בסימן שלאחר זה.

• ובנוגע מתי חייב 'לשלם' דמי מעשרותיו ע' בדברינו להלן סי' רנ"ט.

סימן ס"ח

74 שאלה - האם שפיר דמי לקבוע חשבון מעות מעשר שלו (הכנסות והוצאות והפסידות) לפי שנות השנה לפי מנין הגויים (מינואר עד ינואר) [שאז ממילא עושה חשבון מדוייק בשביל מיסי הממשלה אינאם-טעק"ס בלע"ז].

תשובה - אפשר (אלא שלכתחלה המנהג לקבוע השנה מר"ה ועד ר"ה). הגם שהבאנו בסימן הקודם לעשות חשבון המעשר בכל חצי

מראש חשבון ח ומה לם נותן ט הלוי ע סי' י שנה ותר על ו ויקח עד סוף ל"ט ע' לאחר שמתנהג יא עליו חשבון לנכות , וכ"כ לעשות יאוחר מסתיים ה (ח"ב די שנה ק, וי"ל ז בו מי ה ממתי לבסוף ועיי"ש ז עובר זשכונות לקצר או יח יותר ז:

ס"ח ויברך
ה"ר צוקי חלקי
מנין חזק כסטי

הר"ר ליינאן ז"ל באוניברסיטה

לא שבכל שנה יסבב (ארומדרייע"ן) לחשוב הפסדים כנגד הרווחים באופן שיפטור את עצמו ביותר מנתנית מעשר כספים.

* * *

סימן ס"ט

שאלה - כשמקבל משכורת (או כשבעה"ב מוציא בשביל עצמו ריווח ממפעלו) שמקודם צריכין לשלם ע"ז מסים וארנוניות האם יכול לנכות זה מהריווח שמרוויח וליתן מעשר רק מחלק שנשאר לו בכיס.

שאלה - כשמחשבים ליתן מעשר (מהמשכורת שלו) נותנים מן הנע"ט או מן הגרא"ס.

תשובה - נותן מעשר רק מהריווח שמגיע לבסוף לידו (נע"ט בלע"ז), ומנכים את דמי האינקאם-טעק'ס (ווידהאלדינג) מחשבון הריווח. כ' הטו"ז (סי' רמ"ט סק"א) דאסור לפרוע מסים ממעות מעשר, דאע"ג דאיתא במס' ב"ב (דף ט.) עה"פ ונוגשיך צדקה דאלה המסים שאומות העולם נוטלים בזרוע דנחשב לצדקה [והטעם במהרש"א דהעכו"ם לוקחים מהעשיר בשביל הענין דמ"מ אינו יכול לפורעו מממון מעשר דנמצא שפורע חובר מן הצדקה עיי"ש, והיינו שאינו יכול לנכות כל הסכום הזה כצדקה (כד"מ אם

מחוייב ליתן להממשלה מאה זוז לשנה והוא הריווח במשך השנה אלף זוז לא נפטר כליל מנתנית מעשר שהרי נתן מאה זוז בשביל מס), אבל נידון שאלתינו אם עכ"פ מנכה המס מחשבון הריווח, דהיינו כנ"ל אם הריווח אלף זוז ונותן למס מאה זוז, נימא שלמעשה לא הרוויח אלא תשע מאות זוז (ותן צ' זוז למעשר, ואי"צ ליתן ק' זוז למעשר).

מס הנקרא אינקאם-טעק'ס של זמנינו ונראה דמי שהבעה"ב מנכה ממנו המסים מקודם שמקבל שכירתו מוריגן שמשלם רק ממה שמגיע לידו (הנע"ט, לא על הגרא"ס) שסוכ"ס מעולם לא זכה במעות אלו, ולמה יצטרך ליתן מהם מעשר, וכמשי"כ בשו"ת אבקת רוכל סי' ג' ובברכ"י (סי' רמ"ט) משם הראשון לציון (לבעל אוחה"ק).

וב"ב בשו"ת יד הלוי (באמבערגער, סי' מ"ה) דקודם יכול לנכות המס מהריווח ואח"כ יפריש מעשר מהנשאר (שהדעת נותנת שהוא והעני הם כשותפים בעסק זה, והשותף מעלה בחשבון כל מה שהוציא בעד העסק), וכ"ה בשו"ת כפי אהרן (עפשטיין, אבי"ד פראג, סי' ד') מי שצריך לשלם מס הכנסה מן ממון שמרוויח אינו צריך לפרוש מעשר גם על מס ההכנסה, ושו"ת מנח"י (ח"ה סי' ל"ד, ובח"ז סי' ס"ח) ובשו"ת אגרי"מ (יו"ד ח"א סי' קמ"ג).

פועל עצמאי (סעלף-אימפלוי"ט). יל"ע במי שהוא פועל עצמאי (הנקרא

בלע"ז סעלף אימפלוי"ט, לא פו רשמי) שבשעת פעולתו נותנים לו ש משלם, אבל יודע שבסוף השנה יצט לבוא על החשבון ולשלם עליה מ להממשלה לפי ערך מה שהרוויח (כפי שהממשלה מטיל על כל א' וא' לפי ע מה שמרוויח ממון, שנק אינקאם-טעק'ס בלע"ז) מהו אם בכ השנה יכול לנכות מס זה מס"ה הכנסותיו, ומסתבר שבסוף השנה ינ לנכות מס זה מהריווח, כיון שמתחיל היה זה חובה עליו להניחו על הצד בשב המס, אלא שלא היה בידי הממשי לגבותו מתחילה (כמו שהחק מחייב) כל בעל מפעלים לנכות מיד הו מהמשכורת של פועליו (ונמצא שמתחיל לא נשאר אצלו אלא כעין תורת הלוואו שו"ר מובא נמי כן משו"ת משנה הלכ. (ח"ו סי' קס"ח), מיהו בס' אמת ליעז להגרי" קמנצקי ז"ל (הערה 132) כי דב: אינו יכול לנכות תשלומי המס מהריווח כיון שכבר זכה בו ועד זמן התשלום הכנ שלו, וכשמגיע זמן התשלום הרי זה חו כשאר חובותיו שאינו יכול לנכות, ול מסתב"ב כיון שלנעשה כבר מעכשיו הו חוב עליו לגבי הממשלה מיניה וביה, וה גובים זאת ממנו בעל כרחו, ועעשו" אגרי"מ (יו"ד ח"א סי' קמ"ג) ושו"ת כנ אהרן (ס"ד), על כן שפיר מנכו מהרווחותיו.

מס הריווח מכירת בנין. וכן הוא נכ מכל מיני מסים שהממשלה תובעי מכל מה שמרוויח, כגון כשמוכר בי

(ריעל-עסטעי"ט) שמחוייב לשלם אחוז מסויים (פראצענ"ט) ממה שהרוויח ממכירת הבית, שהוצאה זה יורד מכלליות הריווח.

מס שמנכים ממשכורת שלו בעד סאוש"ל-סעקויריט"י

ונראה דלא מיבעיא 'מס הכנסה' דמרצונו לא הי' נותנו כלל ובע"כ לוקחים ממנו, אלא שיש לומר שאף מה משלם בעד סאושעל-סעקויריט"י שזהו לטובתו וכאילו מצניע ממון לעת זקנתו (וזה הקרן שייך לו מה שהרוויח אלא שהחוק כופהו שישקיע חלק ממעותיו כדי לחיות ממנו לעת זקנתו ולא ימות ברעב) מ"מ כיון שגובים זאת ממנו עוד מקדם שזכה בו יתכן שאי"צ ליתן ממנו מעשר (חדא שעדיין מצד דינא דמלכותא לא זכה עדיין במעות אלו, עוד זאת מאחר שאין בכוחו ובידו להוציאו לשאר צרכיו לא מיקרי ממון שהרוויח, ועוד אולי ימות בהקדם ולא ירוויח כל כך ממעותיו, ודילמא ח"ו ימות מקודם שיהא זכאי לגבות הסאושעל-סעקויריט"י), אלא שאחר כך לעת זקנתו כשהממשלה יתמכו בו (מהמעות שהשקיע אצלם) אז יהא חייב להפריש מעשר מכל מה שמקבל מהם, וכ"כ בשו"ת משנה הלכות (חיי"ב סי' רמ"ח) דגם מס זה מנכה מחשבון הריווח, דממון זה לא זכה בו ולאו שלו הוא (ואי"צ ליתן עליו מעשר) [וצע"ק מאחר שלפי החק הממון הזה משתייכים לו, רק שהממשלה עושית בהם כרצונם לטובת המשלמים והמשקיעים].

בלע"ז סעל"ף אימפלו"ט, לא פועל רשמי) שבשעת פעולתו נותנים לו שכרו משלם, אבל יודע שבסוף השנה יצטרך לבוא על החשבון ולשלם עליה מסים להממשלה לפי ערך מה שהרוויח (כפי מה שהממשלה מטיל על כל א' וא' לפי ערך מה שמרוויח ממון, שנקרא אינקא"ם-טעק"ס בלע"ז) מהו אם בסוף השנה יכול לנכות מס זה מס"ה של הכנסותיו, ומסתבר שבסוף השנה יכול לנכות מס זה מהריווח, כיון שמתחילה היה זה חובה עליו להניחו על הצד בשביל המס, אלא שלא היה בידי הממשלה לגבותו מתחילה (כמו שהחק מחייב את כל בעל מפעלים לנכות מיד המס מהמשכורת של פועליו (ונמצא שמתחילה לא נשאר אצלו אלא כעין תורת הלוואה), שו"ר מובא נמי כן משו"ת משנה הלכות (ח"ו סי' קס"ח), מיהו בס' אמת ליעקב להגר"י קמנצקי ז"ל (הערה 132) כ' דבזה אינו יכול לנכות תשלומי המס מהריווח, כיון שכבר זכה בו ועד זמן התשלום הכסף שלו, וכשמגיע זמן התשלום הרי זה חוב כשאר חובותיו שאינו יכול לנכות, ולא מסתבר כיון שלנעשה כבר מעכשיו הוא חוב עליו לגבי הממשלה מיניה וביה, והם גובים זאת ממנו בעל כרחו, ועעשו"ת אגר"מ (יו"ד ח"א סי' קמ"ג) ושו"ת כפי אהרן (ס"ד), על כן שפיר מנכהו מהרווחותיו.

מס הריווח מכירת בנין. וכן הוא נמי מכל מיני מסים שהממשלה תובעים מכל מה שמרוויח, כגון כשמוכר בית

ז לשנה
זו לא
תן מאה
זינו אם
דהיינו
מס מאה
לא תשע
צ ליתן

זמנינו
ממנו
שכירתו
ע לידו
מעולם
ך ליתן
ת רוכל
הראשון

ער, סי'
ז המס
הנשאר
שותפים
כל מה
"ת כפי
די' מי
ממון
גם על
זי' ל"ד,
ז (יו"ד)

זי"ט).
(הנקרא

להפריש מזה מעשר עכשיו
שיפריש רק לאחר שנים כשישת
עם המעות).

מהו להמשקיע חלק מהכנסו
לזמנים שלא יוכל לעבוד (מח
חולי וכדומה).

תשובה - צריך לעשרו עכש

השקעה זה הוא כדי להצ
לעצמו מעות לחיות מזה בימי זקן
(ובינתיים הוא פטור ממסי הממשלה
השקעה הזו) ובנוגע שאלתינו לכא
מסתבר שצריך להפריש ממנו מעשר ו
שהרוויחם, שלמה יפסידו העניים עכי
(שחל מצות מעשר על מה שהרוו
בשביל חשבונותיו שהוא מדעת עז
רוצה להשקיע ממון אלאחר שנים מרוו
(שיהיה לו ממה לחיות בהרחבה ל
זקנותו) ובינתיים מפסידים העניים דקי
לפנינו [ולא דמי למנ
סאושעל-סעקוירטי טעקס שמש
שכתבנו בסי' ס"ט שזה מנכה מחשו
הריווח, ואינו מחוייב לעשר עליהם, ע
גובים ממנו בעל כרחו אף שאינו מסכי
והרי הוא כאילו לא הרוויחם עדיין], ו
שהמון מרווחת במשך השנים שמונח
בפקדון הפנסיה מריווח זה יפריש מעי
כשיוציאו לעת זקנותו.

אלא שיל"ע מהו במי שהותנה (ונוו
להשתמש עם מעשרו לשאר מי
דמצוה, שנמצא שלא מפסיד 'לעניים' או
אולי מפסיד למידי דמצוות.

תשובה - חייב. שהרי כל השנים
כששילם להממשלה (בעל
כרחו) הרי נתנו ממעות שהרוויח קודם
שהפריש מזה מעשר, נמצא שמכל מעות
זה לא הפריש מעולם מעשר, והרי הוא
אצלו כאילו הרוויחם עכשיו.

אם הפועל מעלה בחשבון הריווח שלו
מה שהבעה"ב משלם בשבילו
העלטה-אינשורעניס

כן. דזהו חלק ממשכורתו, ובמקום
שישלם לו במזומן משלם בשבילו
דמי ביטוח רפואי שרוב האנשים קונים
ומשלמים מכיסם הפרטי.

ובקובץ קול התורה (חוברת ל"ט, ע'
פ"ו) מביא משם הגרשז"א ז"ל
שאם בלאו הכי היה הוא משלמו מן ממון
עצמו חייב ליתן מעשר כנגדו, אבל אם
הוא לעצמו לא היה עושה ביטוח רפואי
פטור, וצ"ע האם אז כשישתמש בהם חייב
לעשר ממה שהרוויח עי"כ, דהיינו מה
שהיה חייב לשלם להרופא מכיסוס
הפרטי, דבמקום שהוא ישלם להרופא
במעות מזומנים הוא נותן לו מספר
האינשורעניס שיגבה מהם בשבילו.

* * *

סימן ע'

שאלה - להנ"ל המשקיע חלק
מהכנסותיו לחשבון
פנסי"ה (פענושע"ן-פאנ"ד,
ריטייערמענ"ט פאנ"ד'ס) או
כשהבעה"ב נותן לו (זה) האם צריך

אלא שיל"ע מהו במי שיכול לעבוד על
קע"ש (שמעבירו יכול לשלם לו
קע"ש) אבל מרצונו הוא בוחר לעבוד
רשמי (על הביכע"ר) ולשלם מס (אינקאס-
טעקס, וסאושע"ל סעקוירטי-טעקס) כדי
שיקבל בחזרה התמיכה מן הממשלה לעת
זקנותו, דאולי בכה"ג אינו יכול לנכוס
עכשיו הוצאה זו מן הריווח, כיון שעושה
כן מרצונו, ודומה קצת למי שמפקיד ממון
מדעת עצמו בהבאנ"ק על מנת שיהיה לו
לעת זקנותו דודאי דבכה"ג מחוייב
להפריש מזה עכשיו המעשר, אבל לאידך
גיסא יש לומר כיון שלפי חוק הממשלה
מחוייב כל פועל לעבוד באופן רשמי
(ליגאל) ולשלם מס (על הביכע"ר),
ממילא כשהוא עושה כן הוא דרך העולם,
ודינו כשאר אינשי דעלמא שמנכה
המיסים.

• **ומי** שמדי שבוע ושבוע מנכים לו מס
מן משכורתו ולבסוף השנה
כשהרואה חשבון עושה החשבונות מבחין
ששילם יותר מהצורך, ומבקש מהממשלה
שיחזירו לו העודף (טעקס-ריפאנ"ד)
ועשו כן, חייב הוא אז להפריש מעשר
מעודף זה, שהרי מתחילה ניכה המס
מחשבון ההכנסות ונמצא שמן ממון זה
לא הפריש מעשר.

שאלה - זקן שבמשך ימי חייו
שילם להממשלה
סאושעל-סעקוירטי-טעקס על מנת
שיהיה לו הכנסה קבועה כשיזדקן
האם חייב בעת זקנותו (כשמקבלם)
להפריש מזה מעשר.

ולא הבנתי מה שכתב בס' שערי צדק (ע' ש"ה) שכיון שרשאי להמתין מלעשר ממונו עד סוף השנה מותר לו להשקיעו עכשיו בפנסיה, ולבסוף השנה כשיעשה חשבונותיו הלא אז לא יהיה ממון זה ברשותו ליתן ממנו מעשר עיי"ב, ולא הבנתי שיהא מחוייב אז לעשר כנגדו כיון שריווח זה הוא אז תחת בעלותו.

* * *

סימן ע"א

שאלה - במדינות שצריכין לשלם מס על כל קניה וקניה (סעיל'ס-טעק'ס בלע"ז) האם מנכה זה (בסוף השנה כשבא על החשבון של מעשר) מחשבון רווחותיו (במשך השנה).

תשובה - לא. ע' בדברינו בסימן הקודם אינקאם-טעק'ס, אבל מס זה איננו מן הרווחים, רק אם ירצה לקנות איזה דבר (מן ממונו אפילו שכבר שילם מס על עצם הממון) מחייב החק לשלם סכום מסויים של מכס על כל קניה וקניה (חוץ כשקונה מצרכי מזון) הנקרא סעיל'ס-טעק'ס, ונמצא שזה מוסיפים על מחיר החפצים.

והנה בשו"ת אגרי"מ הנ"ל (יו"ד ח"א סי' קמ"ג, לאחר שכ' דאינקאם-טעקס מנכה מן הרווח שהרוויח במשך השנה) כ' (דאילו) כסף גולגלתא (פי' שהמדינה מחייב לכל אדם ואדם שדר במדינה

להפריש מזה מעשר עכשיו (או שיפריש רק לאחר שנים כשישתמש עם המעות).

מהו להמשקיע חלק מהכנסותיו לזמנים שלא יוכל לעבוד (מזחמת חולי וכדומה).

תשובה - צריך לעשרו עכשיו.

השקעה זה הוא כדי להצניע לעצמו מעות לחיות מזה בימי זקנותו (ובינתיים הוא פטור ממסי הממשלה על השקעה הזו) ובנוגע שאלתינו לכאורה מסתבר שצריך להפריש ממנו מעשר מיד שהרוויחם, שלמה יפסידו העניים עכשיו (שחל מצות מעשר על מה שהרוויח) בשביל חשבונותיו שהוא מדעת עצמו רוצה להשקיע ממון אלאחר שנים מרובים (שיהיה לו ממה לחיות בהרחבה לעת זקנותו) ובינתיים מפסידים העניים דקיימי לפנינו [ולא דמי למעות סאושעל-סעקויריט"י טעקס שמשלם שכתבנו בסי' ס"ט שזה מנכה מחשבון הריווח, ואינו מחוייב לעשר עליהם, שזה גובים ממנו בעל כרחו אף שאינו מסכים, והרי הוא כאילו לא הרוויחם עדיין], ומה שהממון מרווחת במשך השנים שמונחים בפקדון הפנסיה מריווח זה יפריש מעשר כשיוציאו לעת זקנותו.

אלא שיל"ע מהו במי שהותנה (ונוהג) להשתמש עם מעשרו לשאר מידי דמצוה, שנמצא שלא מפסיד 'לעניים' אבל אולי מפסיד למידי דמצוות.

ים
גל
ים
ת
א
לו
לו
ום
לו
ים
ע'
ל'
ון
ום
אי
יב
זה
וס
אז
זר
לק
ון
ד,
או
יד

ההוא) הוא ככל שאר חוב, וחייב לעשר עליהם, ובכלל זה המס שעל חפצים שקונה, וכן המס של בית דירה שדר שם (פי' ריעל-עסטעי"ט טעק'ס), משא"כ מס בתים שהן למסחר (שמנכה מחשבון הריווח).

אבל בשו"ת מנח"י ח"ה (סי' ל"ד ל"ה) מפפק עליו (דהטור"ז ובעל אוחה"ק הנ"ל הוא רק שאינו רשאי לשלמו כולו ממעות מעשר, אבל בכל אופן מנכה מחשבון רווחותיו) ועיי"ש שהמחמיר שלא לנכות מיסי העירייה תע"ב, אבל מי שאין פרנסתו ברחבה כל כך יכול לנהוג כן בכל המסים, כולל מס קניה, בצירוף הפוסקים (קיצשו"ע ודעימיה) שמקודם מנכה כל הוצאות הבית ומהנשאר נותן מעשר [אלא שדן מהו מי שלא נהג כן עד עכשיו אם רשאי עכשיו שהשעה דחיקא ליה לשנות מטעם חשש נדר, וכי' שליתר שאת ישאל על הנהגתו הראשונה, ושוב יקבלנו עליו מחדש על פי אופן הנ"ל], ושם בח"ז (סי' ס"ח).

ובקובץ קול התורה (חוברת ל"ט, ע' פ"ו) מביא משם הגרשו"א ז"ל מס על 'מגרש' יכול לנכות מהקרן, אבל לא מס בעד 'בית', שהא מקבל מן העירייה כמה שירותים חילוף המס (פי' שהוא בעד המים והסוע"ר וחינוך חובה ממשלתי) מיהו בהגה שם מביא שאח"כ חזר ופסק דגם זה יכול לנכות, וצ"ע למה, ובכלל לא הבנתי שאם מדבר מבית ומגרש מסחריים

הלא כל ההוצאות הם בעד העסקים, ולמה לא ינכה אותם מחשבון הריווח, ואם מיירי מבית פרטי שדר שם או מגרש שמחזיק בו בשביל השתמשותו (כגון שרוצה לבנות שם בית דירה רחבה לעצמו או לבנו) הלא הוצאות פרטיית לעולם אינו מנכה ממה שמרוויח, דרך מה שמוציא בשביל ריווח הוא שממעט את הריווח.

יוניע"ן מעמבערשי"פ

יל"ע פועלים המאורגנים בחסות של יוניע"ן שהפועלים צריכין לשלם להיוניע"ן דמי מעמבערשי"פ, והוא תשלומין על מנת שהם יעמדו לימין צדקו בכל עניני ממונות הנוגע בין העובד ומעבידו אם הוצאה זה הוא מנכה מחשבון השכירות, או דילמא כיון שאינו דבר שהממשלה כופין על זה, רק הפועלים בעצמם בוחרים להיותם נמנים במסגרת של יוניע"ן שיעמדו לזכותו ולחקוק חוקים לטובת הפועלים, מ"מ מסתבר דכיון שהוא דבר סביר שהוא לתועלת ולזכות הפועלים (והממשלה מחזקים את זה) שנחשב כהוצאה מישרית לצורך הפעולה, וממילא שיכול לנכותו מחשבון משכורות שלו.

סימן ע"ב

שאלה - בסוף השנה (לאחר חשבונות המיסים) כשבעלי משפחות מיעוטי בעלי יכולת

מקבלים מהממשלה

טעק'ס-ריטאר"ן האם מחוייב מעשר ממזון זה.

תשובה

- חייב. שהוא מהממשלה למיעוה יכולת, ואינו משנה מה שהם קורא (טעק'ס) ריטאר"ן, שאם זה הוא ל חדשה חייב לפרוש מכך מעש' באמת מתחילה שילם להם יותר וחוזרים ומשלמים לו ג"כ חי במעש"כ שהרי מתחילה לא הפר מעש"כ כמו שכתבנו בסי' ס"ט הוצאות המיסים מההכנסות קודם המעשר.

סימן ע"ג

שאלה

- אם יש מקום (שמקודם שבא על מעשר) לנכות כל הוצאות השונות (של כל בני משפחתו מן הנותר) (לאחר ניכוי כל ההוצאה) להפריש ממזנו מעשר [ושיטת ה שו"ע בזה].

תשובה

- לרוה"פ לא (ומ מעשר מכי הכנסותיו כמות שחיה), ויש ה ללומדי הכולל, וענינים. דעת הגדולה (יו"ד סי' רמ"ט) והב"י

חכ"א בשו"ת אבקת רוכל (סי' ג') והקיצשו"ע (לד-ד, במוסגר) שמקודם ינכה הוצאות הבית מהריווח, ומהנותר יתן מעשר, והובא נמי להלכה בשו"ת מהר"ם ברודא (סי' י"ד), וכן נקט בשו"ת תועפות ראם (סי' צ"א), וכן הסכים בשו"ת מהר"י שטייף (סי' נ"ו, שמה שצריך למזונות האדם הוא קודם לכל, שאין אדם מחוייב ליתן צדקה עד שיהיה לו כדי פרנסתו), וכן משמע מס' אהבת חסד (לבעל ח"ח פי"ח אות ג', כשיתנה כן מתחילה, אמנם אין כוונתו שם ברור).

אבל בס' ברכ"י (סי' רמ"ט אות ה') חולק על הכנה"ג ותשו' הב"י הנ"ל (ונדחק לפרש פי' רחוק בדבריו), וכ"כ להשיג ע"ז בשו"ת אבני צדק (י"ד סי' קמ"א קמ"ב) [ושכן יוצא מדברי הטו"ז והחור"י שכתבו שאין לנכות ממעות מעשר הוצאות ביתו (ומה שזן ומפרנס בניו הקטנים) וכ' שחס מלהזכיר לומר כן], וכ"כ הערוה"ש (סי' רמ"ט ס"ז), ובשו"ת בית דינו של שלמה (י"ד סי' א' ד"ה ואל השאלה ט"ו), וכן העלה הגרשז"א ז"ל (בקובץ קול תורה גליון ל"ט ע' צ"א, ובס' באורח צדקה ע' ש"ל) דלא כהקיצשו"ע, ועיי"ש שיש שהשמיטו מהקיצור שו"ע מילים אלו "חוץ מצרכי ביתו" שלא היה בדפוסים הראשונים (משנת תרכ"ד תרנ"ד) [וע' אריכות בזה בקובץ המעיין ניסן תשכ"ז מכמה דפוסי קיצשו"ע], וכ"ה במכתבי הגרשז"א ז"ל בס' ועלהו לא יבול (ע' רצ"ב).

מקבלים מהממשלה הנקרא טעק"ס-ריטארן האם מחוייב להפריש מעשר מממון זה.

תשובה - חייב. שהוא מתנה מהממשלה למיעוטי בעלי יכולת, ואינו משנה מה שהם קוראים אותו (טעק"ס) ריטארן, שאם זה הוא לו הכנסה חדשה חייב לפרוש מכך מעש"כ, ואם באמת מתחילה שילם להם יותר מחיובו וחוזרים ומשלמים לו ג"כ חייב ע"ז במעש"כ שהרי מתחילה לא הפריש מזה מעש"כ כמו שכתבנו בס' ס"ט שמנכים הוצאות המיסים מההכנסות קודם הפרשת המעשר.

* * *

סימן ע"ג

שאלה - אם יש מקום להקל (שמקודם שבא על חשבון מעשר) לנכות כל "הוצאות הבית" השונות (של כל בני משפחתו) ורק מן הנותר (לאחר ניכוי כל ההוצאות) להפריש ממנו מעשר [ושיטת הקיצור שו"ע בזה].

תשובה - לרוה"פ לא (ומפריש מעשר מכלליות הכנסותיו כמות שהיה), ויש המיקל ללומדי הכולל, ועניים. דעת הכנסת הגדולה (י"ד סי' רמ"ט) והב"י ועוד

ולמה
ז מירי
זויק בו
לכנות
ו) הלא
ז ממה
ז ריווח

ת של
לשלם
והוא
ן צדקו
העובר
מנכה
שאינו
ז רק
נמנים
לזכותו
מ"מ
שהוא
ומשלה
ישרית
לנכותו

לאחר
ויסים
יכולת

וב' בשו"ת בית דינו של שלמה (מובא בס' מעש"כ) שגם מה שמוציא לצרכי מצוה מן המצוות שאינם באים ממעות מעשר אינו מנכה מחשבון הכנסותיו לחשבון המעשר, וממילא שכל דמי המצוות החיוביות שאין באין מן המעשר צריך לעשר כנגדן, וכן הקונה ספרים בשביל עצמו (שישאר לו וליורשיו ולא להשאילם לאחרים) אינו מנכה הוצאות הספרים מחשבון ההכנסות (ולא הבנתי למה מיקל בפרט זה בס' צדקה ומשפט פ"ה סקל"ד).

להמקילים מה מנכה. בשו"ת אבקת ווכל שם מבואר שמנכה הוצאות אכילה ושתייה ולבוש ושאר הדברים הצריכין לפיזור (וצ"ע אם כוונתו אף לדברים שהם בדרך פזרנות, ומסתבר דלא), ובשו"ת מהר"ם ברודא הנ"ל הלשון שאי"צ לצמצם ולקמץ בהוצאותיו, ושכן מצרכי מצוה נכלל בכלל הוצאות הבית.

ועעשו"ת מנח"י (ח"ה סי' ל"ד ל"ה)
שהמיקל כהסוברים דמתחילה יכול לנכות כל הוצאות הבית מן הריווח (ומן הנשאר ליתן מעשר) מ"מ זה רק הוצאות הבית בדרך ממוצע, ולא בפזרנות יתירה, שאין לפזר יותר מהרגיל על חשבון המעשר (וממילא שכל שכן לא ללוקסו"ס).

פשרה

בס' הנהגות לבעל הפרדס ז"ל (עשה פשרה) דבקימי עניים לפניו שאז

חיוב מעשר הוא מן התורה מחוייב להפריש מעשר מכל מה שהרוויח, אבל בלא"ה שאז אינו אלא מנהג, והוא מפריש סתם או לשאר מצוה סגי לעשר ממה שנשתייר לאחר שניכה צרכיו ההכרחיים.

עוד נראה דעכ"פ הוצאות בניו ובנותיו היתרים מבני ו' בשופי יכול לנכות מההכנסות (שלא יצטרך ליתן ע"ז מעשר) דהא לרוה"פ זה עצמו צדקה הוא (ויכול ליתן זה ממעות מעשר כמבואר בדברינו בס"י קט"ז) ואף שלכתחלה מחמירים בזה (עיי"ש) אבל אי"צ להוסיף חומרא על חומרא (ויש ס"ס להקל), שו"ר נמי כן בס' צדקה ומשפט (פ"ו סקי"א).

ובשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' קל"ג) כ' שאף שנראה הסכמת הפוסקים שאין לנכות הוצאות ביתו מהריווח (וריווח זה חייב במעשר) [מלבד אם מחזיק בביתו אורחים ויתומים] מ"מ בעלי פרנסה קטנים שדחוקים מאוד ורוצים לקיים מצות מעשר כספים יכולים להקל על שיטת הכנה"ג עיי"ש, פי' דעניים יכולין לסמוך להקל בצירוף שיטת הרמ"א והש"ך דמי שמזונותיו מצומצמין פטור לגמרי ממצות מעשר כספים, וכן מביא משמו בס' באורח צדקה (אות י"א) שאברכים הלומדים כל היום שאם יפרישו מעשר קודם שמוציא הוצאותיו יחסר לו להוצאות הכרחיות ועי"ז יהיה הוא בעצמו נצרך לבריות, בודאי שהתורה לא חייבתו כן, לכן יסמוך על הכנה"ג שישער רק ממה שנשאר לאחר שמוציא הוצאותיו

ונכן נדפס כעת בתשו' שבט ו סי' רכ"ח, והנהיגו כן למיעוט כדי שלא להפקיע מהם לגג מעשר כספים], וכן נוטה ב ומשפט (פ"ו הערה י"א, אל שצ"ע למעשה).

להנ"ל מהו ללומדי תורה (בג) לסמוך על הקיצושו"ע ה

יש להקל. וכמה שהבאנו מ שבט הלוי להקל ללומדי ת זה בשו"ת אגורה באהלך (ח"ב ו דלאברכי הכולל יש להקל להו שאי"צ ליתן מעשר רק ממה ש לאחר שניכה הוצאות הבית ה ונראה דהיינו אף אם לא ייעשה מזה, אלא כדי שלא יחסר המז תורה, ויוכלו להמשיך בלימודי

סימן ע"ד

שאלה - בעל חנות הנותן (משער שבשוק) הכולל אם יכול לנכות ממעו דמי ההנחה (ההפרש משער [כשמ"מ גם בכה"ג מרוויח

תשובה - אם מכוון כדי בני תורה שפיו תלוי בכוננתו אם עיקר כוננתו הנחה ללומדי תורה (והוא יכו

ויברך דין הפרשת מעשר ואופן החשבון דוד קלה

סחורתו בלאו הכי) שפיר דמי (שמה שנותן להם חפצים השונים יותר בשער שבשוק הרי שוה כסף ככסף דמי) ניותר מזה כי בשו"ת מהרי"ל דיסקין (ח"א סי' כ"ד) שאם עושה מלאכה בשביל עני ונותן לו הנחה (ממחיר הרגיל) מותר לנכות ההפרש ממעות מעשרו, אבל אם עיקר כוונתו כדי להרבות על ידי כך קונים אצל מסחרו (בבחינת ביוזעס-פראומאושע"ן) להמשיך בכך את בני הכולל שיבואו לקנות אצלו (אף שמרויח פחות מהרגיל מתעלה מסחרו בכך) והוא בכלל משאחז"ל שניהם שצלו את פסחיהם וא' כיוון לשם מצוה, והשני כיוון לשם אכילה גסה (שאינן לו מצוה).

L * * *

סימון ע"ה

7 שאלה - הנושא ונותן בבנינים

→ (ריעל-עסטעי"ט) שבדרך כלל דמיהם עולים מעלה מעלה מזמן לזמן (ומתקופה לתקופה) האם מחוייב להפריש מעשר מדי שנה ממה שעלו דמיהם בשנה ההוא.

תשובה - אי"צ (רק כשמוציא

ריווח מהם). תדא דמסתבר דלדעת הפוסקים שאין צריכין לעשר חפצים שמקבל במתנה (עמש"כ בסי' כ"ח) דמנהג נתינת מעשר הוא רק על הרווחת ממון, שכמו כן נמי בזה שבכה"ג

נכון נדפס כעת בתש"ו שבט הלוי ח"א סי' רכ"ח, והנהיגו כן למיעוטי היכולת כדי שלא להפקיע מהם לגמרי מצות מעשר. כספיק], וכן נוטה בס' צדקה ומשפט (פ"ו הערה י"א, אלא שסיים שצ"ע למעשה).

להנ"ל מהו ללומדי תורה (בני הכולל) לסמוך על הקיצושו"ע הנ"ל.

יש להקל. ובמה שהבאנו משם בעל שבט הלוי להקל ללומדי תורה, כעין זה בשו"ת אגורה באהלך (ח"ב סי' קע"ד) דלאברכי הכולל יש להקל להורות להם שאי"צ ליתן מעשר רק ממה שנשאר לו לאחר שניכה הוצאות הבית ההכרחיות, ונראה דהיינו אף אם לא ייעשה בעל חוב מזה, אלא כדי שלא יחסר המזג ללומדי תורה, ויוכלו להמשיך בלימודים ודוק.

* * *

סימון ע"ד

שאלה - בעל חנות הנותן 'הנחה'

(משער שבשוק) לבני הכולל אם יכול לנכות ממעות מעשר דמי ההנחה (ההפרש משער שבשוק) [כשמ"מ גם בכה"ג מרויח מהם].

תשובה - אם מכוון כדי לתמוך

בני תורה שפיר דמי. תלוי בכוננתו אם עיקר כוונתו כדי ליתן הנחה ללומדי תורה (והוא יכול למכור

מחוייב יח, אבל מפריש שר ממה יכרחיים. ובנותיו ל לנכות ו מעשר) א (ויכול בדברינו רים בזה מרא על י: כן בס' .) קל"ג) כ' הפוסקים מהריווח 'בד אם "מ בעלי ורוצים ם להקל דעניים : הרמ"א ין פטור ין מביא ת י"א) ו יפרישו יחסר לו נ בעצמו חייבתו שער רק וצאותיו

לא הרוויח כסף מזומן, רק החפץ שיש לו נתייקר דמיו, ועוד שכיון שעודו מחזיק בהבנין אין הריווח ברור דמי יודע מה יולד יום הלא עלול להזדמן שפתאום יורד דמי הבנין (מחמת סיבות שונות, ולפעמים מחמת שמחיר הבנינים עלו ביותר מדמי שוויים האמיתי (הנקרא באבע"ל בלע"ז) או מחמת שכנים רעים שנתיישבו סביבו וכדומה) ונמצא שאם יקדים ליתן מעשר מיד שהרוויח יתכן שאח"כ יתברר שלא הרוויח באמת וכאילו מפסיד דמי המעשר.

ורק יפריש מעשר כשמוציא ריווח מהבנין [נמש"כ בקובץ קול התורה (חוברת ל"ט, ע' פ"ו) משם הגרשז"א ז"ל שאם ביתו או נכסיו נתייקרו (כגון שהסביבה נתייקרה) צריך ליתן מזה מעשר, נראה דהיינו לשיטתו דס"ל שחייב לעשר מתנות חפצים].

שו"ר נמי בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' תק"ס אות ז') שאי"צ להפריש מעשר רק מן הרווח בשעה שמוכרם.

ועשו"ת פאת שדך (מונק, ח"ג יו"ד סי' ק"כ) דמה שנתרבה שיווי הכלים מחמת קלקול המטבע לא חשיב ריווח, אבל אם הוקרו גם מחמת עצמן משער כמה הוקרו מחמת עצמן, ומפריש מעשר כנגד הריווח ההוא כשמוכרן (והיינו לשיטתיה שאין מפרישים מעשר מן מתנות חפצים).

סימן ע"ז

שאלה - היה לו קרקע או בנין שעלו דמיהן הרבה ורוצה למוכרן ולקנות עם המעות קרקע או בנין יותר גדולה (כדי שיוכל להכפיל רווחותיו) האם מתחילה צריך לעשר מה שהרוויח על הראשונה.

תשובה - אם דרך מסחרו לקנות ולמכור (כשעלה מחירו)

וחוזר וקונה ומוכר, וכך חוזר חלילה, י"ל שפטור, אבל אם אינו קונה אחרת על אחר רק ממתין עד שיזדמן לו הזדמנות טובה חייב לעשר מיד הריווח של הראשונה. לכאורה תלוי אם הוא דבר תמידי שקונה ומוכר, וחוזר וקונה ומוכר, וחוזר חלילה, שזהו אופן עסק פרנסתו או הכל הוא חשבון אחד, וממילא שאינו צריך לעשר רק המעות המזומן שמוציא להוצאות ביתו (שפעם מרוויח, ופעם עלול להפסיד, אם הבנין שקנה אח"כ עלו עליו הפסדים שונים), אבל אם בדרך כלל אינו נושא ונותן בזה, רק מחזיק בבנין (ריעל-עסטעי"ט) בשביל הריווח (שיתפרנס ממנו) אלא כשנודע לו שבנין הראשון עלה דמיו ביותר, וממילא שכדאי לו למוכרו עכשיו ולהוציא הריווח, וישקיע זה בבנין אחרת, שאז צריך לעשר על הראשונה שהריווח של הראשונה אין לו שייכות עם קניית והוצאות השניה כלל (וקשה לומר שהשניה הוא רק תחליף של הראשונה ועומד במקומה), ובפרט אם אינו קונה השניה תומ"י רק מחזיק

בהריווח עד שיזדמן לו בנין או קרקע אחרת להשקיע שם מעותיו, שזה סיני מפורשת שאין להשני שייכות ע הראשונה כלל.

וראיתי בשו"ת תשובות והנהגות (ח" ס"י תק"ס אות ז') שהמונ קרקע על מנת להשקיע בעסק אחר (ז' לקנות במקום אחר) אעפ"כ צריך להפרי מעשר מן הריווח שהרוויח מהראשו ולענ"ד כנ"ל.

סימן ע"ז

שאלה - הנושא ונותן בסטאק' (מניות) איך יחשו הרווחים כשעלו מחירם למעל (ושוים הרבה).

תשובה - רק ממה שהרווי בשעה שמוכרם. מסתב

סברת בעל אג"מ ז"ל דאי"צ ליתן מעע רק לאחר שמוכר המניות ועולה בחשבון שנשאר לו ריווח כך וכך יור ממה שהשקיע, מזה יפריש מעש והסברא שכידוע הם עולין ויורדים מ יום ביומו (שתלוי בטוב המסחר. העולו מה שהעשירים מוכנים להשקיע ממור מעותיהם במיני עסקים שונים), והריוו הבינתיים של מסחר זה אינו רק על הני לזמן מה (אם אינו מוכרם בשעת היוו שלהם).

וכח"נ במה שבני אדם משקיעי במיוטשע"ל-פאנדיס (שהיינו ז עם הנ"ל, מה שחברת הפאנדיס ההו

ויברך דין הפרשת מעשר ואופן החשבון דוד קלו

בוחרים להשקיע מעותיהם בסוגי עסקים
שונים). ועשו"ת אבני ישפה (ח"ג סי' פ"ט
ענף ב')
* * *

סימן ע"ח

שאלה - מי שיש לו בית מסחר

(בלע"ז קאמפעני, או
קארפערעישע"ן - חברה בע"מ) שיש
בחשבון הבאנ"ק שלה רווחים אבל
הוא נוטל לעצמו רק משכורת
(וועידזשע"ס) מדי שבוע בשבוע
והשאר משאיר שם בחשבון העסק אי
מפריש מעשר מכל הריווח או רק
ממה שנוטל משכורת לעצמו.

תשובה - מקובל שמפריש מעשר
רק ממה שנוטל (ומוציא

משם בשביל) לעצמו. והטעם דכל עסק
צריכה להמשכת הצלחת העסק שיהיה לה
מעות מזומן מוכן בידו שיוכל להשקיע
אותה להצלחת והפרכת העסק בימים
הקרובים (במשך השנה), ועסק שבעל
העסק מוציא תמיד את כל הריווח
שהרוויח, ואינו משאיר שם עם מה
לסחור, עסק זה מעומד שתתחסל ח"ו.
וממילא מה שמשאיר שם על כוונה הזאת
אינה נחשבת עדיין כריווח.

ודע שכמה בני אדם משלמים ממעות
העסק בעד הוצאות שונות שלא על
שמו הפרטי [והוא כדי להכריח מן המכס,
דכל מה שהאדם משתמש עמו לעצמו הוא
מחוייב (לרשום ו) לשלם עליהם מס
(אינקאם-טעק'ס) מה שהרבה אין רוצים]

בהריווח עד שיזדמן לו בנין או קרקע
אחרת להשקיע שם מעותיו, שזה סימן
מפורשת שאין להשניי שייכות עם
הראשונה, כלל.

וראיתי בשו"ת תשובות והנהגות (ח"א
סי' תק"ס אות ז') שהמוכר
קרקע על מנת להשקיע בעסק אחר (או
לקנות במקום אחר) אעפ"כ צריך להפריש
מעשר מן הריווח שהרוויח מהראשון,
ולענ"ד כנ"ל.
* * *

סימן ע"ז

שאלה - הנושא ונותן בסטאק'ס
(מניות) איך יחשוב
הרווחים כשעלו מחירים למעלה
(ושוים הרבה).

תשובה - רק ממה שהרוויח
בשעה שמוכרם. מסתבר

סברת בעל אגרי"מ ז"ל דאי"צ ליתן מעשר
רק לאחר שמוכר המניות ועולה לו
בחשבון שנשאר לו ריווח כך וכך יותר
ממה שהשקיע, מזה יפריש מעשר,
והסברא שכידוע הם עולין ויורדים מדי
יום ביומו (שתלוי בטוב המסחר העולמי
מה שהעשירים מוכנים להשקיע ממותר
מעותיהם במיני עסקים שונים), והריווח
הבינתיים של מסחר זה אינו רק על הנייר
לזמן מה (אם אינו מוכרם בשעת היוקר
שלהם).

וכה"נ במה שבני אדם משקיעים
במיוטשע"ל-פאנדיס (שהיינו הך
עם הנ"ל, מה שחברת הפאנ"ד הוא

כגון שמשלמים ממעות העסק דמי שכר לימוד של בניו (וכותבים טשעק על שם המוסד סתמא) או שכותבים טשעק על שם הגראסערי סטא"ר (מכולות) שקונה שם מצרכיו (כאילו קנאם בשביל בשביל העסק) וכהנה רבות, ויש לו לדעת שעל כל מעות כאלו צריך הוא להפריש מעשר, שהרי למעשה מוציאו בשביל צרכיו הפרטיים, וחשבון חובת מעשר אינו תלוי בחשבון המעות שמשלם עליה מס הממשלה [אלא שבעיקר הדבר מבואר במס' סוכה ריש פרק לולב הגזול דלאו שפיר דמי להבריח מן המכס, ועוד דדינא דמלכותא דינא].

וע"ע כסימן שלאחר זה אם משאיר בהעסק סכומים גדולים שאינו נצרך להנהלת העסק היומיים.

* * *

סימן ע"ט

שאלה - מי שיש לו בית מסחר (בלע"ז קאמפעני" או קארפערעישע"ן - חברה בע"מ) והוא רק נוטל מתוכה משכורת (וועידזשע"ס) מדי שבוע בשבוע, אבל נשאר שם הרבה ריווח יותר ממה שנצרך להעסק (שמניחם שם כדי שבבוא זמן המוכשר יוכל הוא להגדיל ולהרחיב הקאמפעני) אי מחוייב הוא עכשיו להפריש מעשר

ממה שהרוויח כבר הקאמפעני (או"ד מאחר שאין בדעתו להשתמש עמו אינו צריך).

תשובה - מסתבר לחיוב (אם לא

שיודע שהוא צריך

(עכשיו, או שיצטרך בקרוב) להמעות

שם בשביל הפרחת המסחר). הנה לפי

דינא דמלכותא מה שהוא אינו מוציא

מהפירמא (בתורת שכירות, או בשארי

אופנים) זה אינו שלו אלא שייכה לחברת

הבע"מ (ועל כן אינו משלם עליהם מס

הממשלה, רק על מה שמוציא לעצמו

בתורת משכורת וכדומה), וממילא דלא

היה מחוייב להפריש מהם מעשר, מיהו

לפי המקובל אצל בני"א שאף נכסי

הקארפערעיש"ן שייכים לו לעצמו, והוא

עושה עמהם כאדם העושה בשלו, וכל

היום חושב עצות בנפשו איך להוציא

ממון משם מבלי שיצטרך עליהן מס

(וממילא שהיה מחוייב להפריש מעשר),

ומצד מה שהוא משאיר שם הריווח הזה

על מנת לחזור ולהשקיעו בתוך המסחר

צ"ע אם בשביל כך הוא פטור להפריש

מזה מעשר, דסוף כל סוף הוא כבר הרוויח

המעות הזה (אלא שאם אח"כ ירצה

להשקיע מעות חדשות בהמסחר יכול הוא

להשקיעו ממנו בתורת הלוואה ואח"כ

יגכה ההלוואה מהריווח דבעתיד), שו"ר

בקובץ קול התורה (חוברת ל"ט, ע' פ"ו)

משם הגרשו"א ז"ל שאם משאיר ריווח

במסחר ואינו מוציאו לעצמו אעפ"כ חייב

ליתן עליה מעשר.

L

אי שייך לעני

סימן פ"ה

שאלה - אי ממון מעשר י

לעניים דייקא, או

יכול ליתנם לשאר מצוו

תשובה - הגם שמשמעו

שעיקר המצוה

מעות מעשרותיו "לעניים"

וביותר לעמלי תורה (עניים

רובם) ולכל הפחות לענין של

כצרכי ביהכ"נ וביהמ"ד, או

נתפשט המנהג לעשות עמם י

חפצי מצוה, ויש להם על מה

אבל אין להקל אלא אם

ביכלתו לעשות המצוה בל

ובתחילת הנהגתו במעשר

יתנה שיהיו בשביל כל מידי

ואם מנחגו להפריש מרז

המעשר יכוון תמיד בשעת

המעשר שיהיו לכל מידי דמז

שכ' שיתן חצי המעשר לעניים

השני יכול להשתמש עמו לי

מידי דמצוה.

בעיקר הדבר יש בזה שני י

[א] "שהוא רק לעניים": שיט

(יו"ד סי' רמ"ט ס"א) מפור

שאיך יכולין לעשות ממנו דבר מ

נרות לביהכ"נ) רק יתנונו לעניים